Meander

3 - 2013

11de jaargang nr. 3 juli-augustus-september 2013

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

INHOUD EN COLOFON

- 3 Editoriaal
- 4 Nachtvlinders in onze regio
- 7 Dassenburchten van historische waarde
- 10 En toen werd het stil…
- 11 Een winter die niet wou wijken
- 12 Bijenhotel Vrije Basisschool Ruien
- 12 'Dagvlinders in Vlaanderen' komt eraan!
- 13 Goudveil
- 14 De Heurnemeersen zijn klaar
- 16 Vogelwaarnemingen maart-mei 2013
- 18 Planten in het Duivenbos: de braam
- 25 Het verhaal van een imker...
- 28 Fotowedstrijd
- 29 Andere biotopen, andere waarnemingen
- 30 Mijn vrienden de woelmuizen…
- 31 Rapport steenmarter
- 32 Van Cotthem tot de Oombergse bossen
- 33 'Mijn Roofvogels', eens wat anders als boek…
- 34 De kritische pen van de student
- 36 De Mediawatcher
- 38 Waarschuwingssysteem Invasieve Exoten
- 39 We delen in de rouw van
- 40 Graag noteren in je agenda
- 40 Europese Nacht van de Vleermuis in Deinze

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen. De vereniging wil het beleid en het behoud, de educatie en de studie van de natuur mede vorm geven.
T.: 015/29.72.20
www.natuurpunt.be

Lidmaatschap

Je wordt lid door 24 euro te storten op rek: BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, of op rekening BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67 te 9800 Deinze, 09/386.38.95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de ledenadministratie van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* behalve van Zwalmvallei.
Ledenadministratie Zwalmvallei: Koen Gintelenberg, Poorterij 15, 9660 Brakel, 055/60.45.21, koen.gintelenberg@telenet.be.

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Herzele, Horebeke, Kluisbergen, Kruishoutem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte (alleen Olsene en Machelen) en Zwalm.

http://vlaamseardennenplus.be

Contactpersonen

Regio: Vlaamse Ardennen *plus*
• Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
• Peter Breyne 09/384.73.08
peter.breyne@inbo.be

Website en Flits

dominiek.decleyre@gmail.com

Afdelingen

• Deinze plus
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
• Groot Zingem
Eddy Van Den Abeele 09/384.43.54
ed.vandenabeele@skynet.be
• Herzele
Herman Van den Broecke 054/50.09.41
herman.vandenbroecke@gmail.com
• Oudenaarde
Alexander Van Braeckel 0473/854562
alexander.tine@telenet.be
• Ronse
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
• Schelde-Leie
Geert De Sutter
de.sutter.geert@telenet.be
• Sint-Lievens-Houtem
Laetitia Sonck 0496/45.69.83
sonclaetitia@hotmail.com
• Vlaamse Ardennen
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Zwalmvallei
Chris Nuyens
chris_nuyens@telenet.be

Kernen

• Rondom Burreken
Filip Hebbrecht 055/49.55.63
filip.hebbrecht@pandora.be
• Werkgroep Bos t'Ename
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be

Werkgroepen

• Invertebraten (Lampyris)
Gerda Achtergaele 055/60.35.09
g.achtergaele@telenet.be
• Paddenstoelen
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
• Planten
Sylvie Decoster
syldec@telenet.be
• Vogels
Paul Vandenbulcke 055/49.60.12
paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
• Zoogdieren
Paul Van Daele 055/23.92.10
paagmys@gmail.com

Limoniet

• Jo Packet 0499/59.32.57
jo.leenpacket@gmail.com

Reservaten met projectnummer

Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf 40 euro en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt met vermelding van het projectnummer:

• Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699
• Bois Joly 6625
Patrick Alexander
patrick.alexander@scarlet.be
• Bos t'Ename-Volkegembos 6121
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
• Bovenlopen Zwalm 6142
Heidi Demolder 055/42.16.45
heidi.demolder@inbo.be
• Burreken 6602
Dirk Criel
dirkcriel@skynet.be
• Dikkelvenne
Jacques Vanheuverswyn 09/324.09.42
jacques.vanheuverswyn@telenet.be
• Duivenbos 6632
De Neve Johan 054/50.18.59
natuur.herzele@scarlet.be
• Feelbos-Kalkoven 6185
Lucien Vanden Daele 055/38.70.54
• Grootmeers 6650
André Vandecapelle 0498/45.93.42
andre.vandecapelle@skynet.be
• Heurnemeersen 6063
Gerard Mornie
gerard.mornie@pandora.be
• Kordaelbos 6605
Lieven Kinds 09/383.71.39
lieven.kinds@scarlet.be
• Langemeersen 6076
Alexander Van Braeckel 0473/85.45.62
alexander.tine@telenet.be
• Leiemeersen van Astene en Bachte 6109
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
• Maarkebeekvallei 6670
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Middenloop Zwalm 6160
Chris Nuyens
chris_nuyens@telenet.be
• Munkbosbeekvallei 6151
Laurent Flostroy 0498/67.71.09
laurent.flostroy@pandora.be
• Nukerkebos-Bosheide 6641
Guy Cammaert
karien.maes@pandora.be
• Paddenbroek
Thijs Lietaer 0473/58.17.14
thijs.lietaer@telenet.be
• Parkbos-Uilenbroek 6136
Dominiek Decleyre
dominiek.decleyre@gmail.com
• Perlinkbeekvallei 6204
Gert Govaerts 09/324.50.51
gert.govaerts@telenet.be
• Pyreneeën-Tombele 6667
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
• Rooigembeekvallei 6669
Gunther Groenez 0486/16.74.30
gunther.groenez@pandora.be
• Vuilbroek 6126
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
• Wijmier 6141
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Vallei van de Zeverenbeek 6082
Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Meander

is het driemaandelijks regionale tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*. **Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van 7,5 euro aan onze ledenadministratie.**

Redactie

• Jo Buysse 09/385.52.89
jozef.buysse@scarlet.be
• Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
• Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Kalenderverantwoordelijke

Filip Keirse 055/38.78.83
filip.keirse@skynet.be

Verzending Meander

Arsène en Yvette Benoot 09/386.38.95;
arsene.benoot@skynet.be.

Kaftfoto: Spaanse vlag door Ingrid Piryns

Lay-out: Jo Buysse.

Oplage: 2900.

Druk: Drukkerij 'Druk in de Weer', Gent. Papier: Cyclusprint 90 g 100 % kringloop. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Beste natuurvrienden

Alexander Van Braeckel

De graslanden in de Scheldemeersen hebben weer een mooie bloei gekend. Het kwam allemaal wat traag op gang, maar na enkele zonnige dagen barstte de bloemenrijkdom open. Daarnaast deden rietvogels verwoede pogingen om wat schaars uitgroeiende rietstengels te vinden, want die kwamen maar niet van de grond. En de bruine kiekendief zocht in de Vlaamse vallei vooral graslanden op aangezien het riet zich nog niet had ontwikkeld. Jammer genoeg verhoogt hierdoor de kans dat de nesten in de graslanden uitgemaaid worden.

Zijn dit perikelen van de klimaatsverandering? Mogelijk. Meer uitersten in temperatuur, extreme koude en warmte, perioden met extreem hoge neerslag en droge perioden kunnen we in de toekomst immers wel meer verwachten. Alleen al om deze toenemende extremen de baas te kunnen, zou de veerkracht van de natuur best verhogen. Maar nee, wat er gebeurt, is vaak het omgekeerde. Schaalvergroting bij landbouwers dringt zich steeds verder op. Kleine boeren vallen er tussenuit, enkel de grote blijven over, met vaak negatieve gevolgen voor natuurrelicten, de ruige stukjes die her en der verdwijnen. Anderzijds raken de laatste aanwezige verbindingen tussen vallei en kouters volgebouwd. Wie wilt er immers geen woning met een tuin die uitkijkt op een mooi bos- of natuurgebied. Industriegebieden breiden uit ondanks 'wachtende' percelen gereserveerd voor nabijgelegen fabriek.

Bloemenpracht in de Langemeersen f: Tine Degezelle

Om de natuur voldoende veerkracht te kunnen geven, zijn minstens drie aspecten van belang: middelgrote tot grote natuurkernen vergroten en hun natuurkwaliteit verbeteren, verbindingen met vaak kleinere natuurgebieden versterken en als laatste tijdelijke natuur (weer) meer toelaten en ontwikkelen. De eerste twee aspecten kennen we al lang: natuurkernen en natuurverbindingsgebieden. Wat natuurkernen betreft vervult Natuurpunt een belangrijke rol. Daarbij worden we als Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* versterkt door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). In de bossfeer kunnen andere partijen zoals bosgroepen nog een belangrijke natuurmeerwaarde leveren; in de halfnatuurlijke grasland- en moerassfeer ligt dat moeilijker. Inzetten op uitbouw van middelgrote tot grote natuurgebieden is dan ook één van de belangrijkste taken van Natuurpunt voor het behoud van de natuur in de toekomst.

De Natuurpuntafdeling van Oudenaarde en Wortegem-Petegem omvat 2 natuurgebieden in de Scheldevallei (Langemeersen en Heurnemeersen), een groot bosgebied op de steile rivierflank (Bos t'Ename – Volkegembos) en 2 natuurrijke beekvalleien (Maarkebeek- en Rooigembeekvallei). Er is dus hier, net als in de Vlaamse Ardennen plus regio, veel werk aan de winkel. En jullie steunen ons hierbij door jullie inzet en/of giften. Bij dezen willen we jullie hiervoor alvast hartelijk danken!

Eén opdracht van de natuurkern Heurnemeersen is bijna volbracht. Op blz. 14 in deze Meander kan je over dit natuurgebied uitgebreid lezen. Door aankopen is de natuur verzekerd voor de toekomst. Dan rest ons nog een belangrijke taak: goed beheer om de natuurkwaliteit te behouden en te vergroten, vaak ook met jullie hulp op werkdagen.

Naast versterken van natuurkernen en ontwikkelen van verbindingsgebieden zullen er misschien nieuwe concepten (of oude in een nieuw jasje) weer ingang moeten vinden om de natuur meer veerkracht te geven. Eén mogelijkheid is meer 'tijdelijke natuur' in de ruime zin toelaten. Dit zijn gebieden waar natuur zich (tijdelijk) kan ontwikkelen zonder dat de eigenaar moet vrezen dat de bestemming verandert; o.a. uitbreidingzones van industrie, ruige akkerpercelen, ... Ook ieder van jullie kan zorgen voor meer (tijdelijke) natuur door o.a. ecologisch te tuinieren.

Naast aankopen en beheer is het ook belangrijk om voldoende steun te krijgen bij de mensen in de buurt. Daarom willen we iedereen laten meegenieten van de natuur. Het blijft echter balanceren op een slappe koord. Het natuurgebied in verschillende zones indelen met meer of minder recreatie is dan ook belangrijk. Zo gunnen we de vogels voldoende rust en kunnen wandelaars genieten. De rustgebieden kan je nog altijd ontdekken op één van de Natuurpunt excursies in het gebied.

Eén van de topdagen in onze streek waar iedereen kan meegenieten van de natuur is de Vlaamse Ardennendag. De editie van 26 mei 2013 met zo'n duizend bezoekers kan dan ook geslaagd genoemd worden. Veel ouders met kinderen kwamen spelen en knutselen in en rond de Kaaihoeve, vissen kijken in de aanliggende Scheldemeersen en veel meer. Tal van mensen werden rondgeleid in de natuurgebieden en beleidsmakers werden warm gemaakt voor de natuur in de regio. We lieten iedereen -jong en oud- meeproeven. En dat mocht ook letterlijk met onze lekkere bieren: Luiwerk (Natuurpunt Zwalmvallei), Belval of Steenuilke. Naast de andere partners heeft Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* een aanzienlijke bijdrage geleverd. Op de ganse dag waren meer dan 100 vrijwilligers op de been om alles in goede banen te leiden. Met zo een evenement kunnen we het draagvlak voor natuur vergroten en mag de natuurpuntwerking in de regio er vroeg of laat de vruchten van plukken.

Nachtvlinders in onze regio

Davy De Groote

Nachtvlinders worden een steeds populairdere groep die wordt opgevolgd door natuurliefhebbers. Het succes van deze groep kent verschillende oorzaken: vooreerst verscheen in 2006 de Nederlandse vertaling van het boek van P. Waring en M. Townsend. Het boek is helaas uitverkocht, maar wel is er nog een beknopte veldgids te verkrijgen. Die veldgids toont vlinders in hun natuurlijke rusthouding, op ware grootte afgebeeld: onontbeerlijk voor wie een nachtvlinder op naam wil brengen. Nagenoeg alle macronachtvlinders die we bij ons kunnen vinden worden behandeld. Mits wat oefening kun je aan de hand van de afbeeldingen en uitleg 99 % van de macronachtvlinders determineren. Enkele soorten zijn echter enkel op basis van geslachtskenmerken te determineren, maar dat zijn er weinig.

Nog een succes van nachtvlinderstudie is waarschijnlijk dat de honger naar iets nieuws niet snel is gestild. Wie alle dagvlinders en libellen wil zien in België en even doorbijt, heeft bijna alles na een jaar gezien. Bij nachtvlinders ben je jarenlang bezig en net zoals met vogels lijkt er geen einde te komen aan nieuwe soorten. En bovenal kan je een groot deel gewoon in je achtertuin zien!

Huismoeder

Groot avondrood

Grote beer

foto's: Gunther Groenez en Davy De Groote

Is je honger nog niet gestild, kan je ook de micronachtvlinders trachten te determineren. Deze zijn wat moeilijker dan de macro's, maar toch valt ook hier nog een behoorlijk aantal te determineren op basis van uiterlijke kenmerken. Vorig jaar kwam daar nog een boek bij, weliswaar in het Engels: 'Micromoths of Great Britain and Ireland' van P.Sterling & M.Parsons. Hierin wordt het merendeel van de micronachtvlinders behandeld waardoor deze groep weer wat toegankelijker geworden is. Daarnaast zijn er nog enkele prachtige websites te vinden over deze 'microlepidoptera' die kunnen helpen bij het determineren.

Naast nachtvlinders vang je talrijke mugjes, kokerjuffers, lieveheersbeestjes, meikevers, mestkevers, loopkevers, waterkevers,… ook hoornaars durven al eens in de val belanden om dan een deel van je buit op te peuzelen.

Hoe vangen?

Nachtvlinders worden vaak gevangen met een lichtbron of gelokt met smeer. Dit laatste is vaak een mengeling van fruit, suiker en alcohol. Het meest eenvoudige recept is witte suiker oplossen in rode wijn (verhouding 1:1). Ook een 'rottende fruittafel' in de tuin kan veel dag- en nachtvlinders lokken. Bovendien vang je er andere soorten mee dan met licht.

De populairste manier om te vangen is de skinnerval, een bak die gebruik maakt van een 125 W kwikdamplamp. Deze zendt UV-stralen uit wat meer nachtvlinders zou aantrekken. Als vlinders in zo'n val vliegen, kunnen ze nadien op naam worden gebracht en weer worden losgelaten. Er wordt aangeraden om geen 2 nachten na elkaar op dezelfde plaats te vangen. Zo vermijd je hervangsten en voorkom je dat dezelfde nachtvlinder meerdere nachten na elkaar in dezelfde val zit en zich bijgevolg niet kan bezighouden met de voortplanting.

Ook in de regio wordt er de laatste jaren wat afgevangen. Van de Leie tot de Everbeekse bossen zijn er verspreid verschillende mensen actief. Van de ongeveer 2400 nachtvlinders die ons land rijk is, werden er tot nu toe iets meer dan 1/3de gemeld in onze regio op waarnemingen.be.

Grote, opvallende soorten

Bij nachtvlinders denken vele mensen aan bruine motten, die een gevaar vormen voor je kleren. Alle dikke motten die per ongeluk in je huis belanden zijn echter onschuldig. Kleermotten zijn immers uitzonderlijk klein (max 0,5 cm). Je kan die nachtvlinder dus best weer buiten laten indien hij in huis belandt.

Ook zijn niet alle motten 'bruin', integendeel. Je treft een enorme variatie aan in kleuren. Het groot avondrood is een grote pijlstaart (tot 6 cm) die roze is gekleurd met groene tinten. De grote beer is tot 4 cm groot en zijn voorvleugels zijn wit met donkerbruine vlekken. De achtervleugels zijn oranje met donkerblauwe vlekken. De appeltak is een

grote, lichtgroene spanner. Deze grote, opvallende nachtvlinders kunnen we in de meeste tuinen aantreffen.

Algemeenste soorten

Gamma-uil *foto: Wilfried Van Heddegem*

Kijken we naar het aantal meldingen op waarnemingen.be, dan staat gamma-uil op 1 en huismoeder op plaats 2 met beide ongeveer 600 meldingen in de regio. Dit zijn niet voor niets de nachtvlinders die vaak ook overdag worden gezien en die bij het bredere publiek gekend zijn. Met 500 meldingen staat op de derde plaats de zwarte C-uil.

Gerande spanner (l) en agaatvlinder (r)
foto's: Gunther Groenez en Wilfried Van Heddegem

Deze is al veel minder gekend bij het grote publiek, net als de groente-uil (425), haarbos (420) en kooluil (350). De top tien wordt verder afgesloten met bruine snuituil, agaatvlinder, gerande spanner en puta-uil. Deze nachtvlinders zijn in iedere tuin te vinden. Je moet ze alleen nog herkennen. Een gemakkelijk te herkennen nachtvlinder die bij het brede publiek gekend is, de Sint-Jacobsvlinder, treffen we maar aan op de 30 ste plek.

Soorten typisch voor de regio

In tegenstelling tot bij dagvlinders, libellen en vogels, treffen we bij nachtvlinders wel enkele soorten aan die voor België hun zwaartepunt van verspreiding (deels) hebben liggen in onze regio.
De essenspanner is er zo eentje. Deze vlinder treffen we vooral aan in de periode augustus-oktober. De waardplant is vooral gewone es. Hoewel de waardplant over gans België te vinden is, ligt het zwaartepunt van deze nachtvlinder toch in de regio. We treffen hem aan van Deinze tot in Everbeek.

Een nog zeldzamere nachtvlinder, die ook voornamelijk op es te vinden is en die vooral in onze regio wordt aangetroffen is de bruine essenuil. Deze kan worden aangetroffen vanaf augustus. De soort overwintert als volwassen vlinder en is na de winter terug te vinden tot in mei. Benieuwd of de essenziekte die volop woedt deze soorten parten zal spelen in de toekomst.

Essenspanner *foto: Davy De Groote*

Een andere soort is de gepluimde snuituil. Deze soort is sinds 2000 aan een opmars bezig en wordt vooral aangetroffen in West-Vlaanderen en in zuidelijk Oost-Vlaanderen. Verwacht wordt dat de waarnemingen nog zullen toenemen.
De koekoeksbloemspanner is ook goed vertegenwoordigd in de regio. De soort treffen we aan op dagkoekoeksbloem en andere silene soorten. We vinden hem vooral aan in de Scheldevallei en zuidelijker. In het interfluvium en Leievallei ontbreekt deze soort vooralsnog.

Een zuidelijke nieuwkomer is wilgenroosjeboorder. Dit is een micronachtvlinder. Van de 45 meldingen op waarnemingen.be komen er 25 uit mijn huis. De soort overwintert immers al enkele jaren na elkaar in huis en wordt 's winters soms aangetroffen aan een (slaapkamer)raam.

Enkele zeldzamere moerassoorten

In de Heurnemeersen in Oudenaarde werd al enkele malen gevangen met het oog op zeldzamere nachtvlinders. We troffen er veel moerassoorten

aan, waarvan enkele heel bijzondere. De valeriaandwergspanner heeft als waardplant echte valeriaan. Deze plant komt veelvuldig voor in de Snippenweide. In 2012 werden enkele exemplaren gevangen in mei in juni. Het betroffen de enige waarnemingen van deze soort in 2012 in Vlaanderen! De moeraswalstrospanner is iets algemener dan de vorige soort, maar met amper 17 km-hokken in gans België nog steeds zeldzaam te noemen. In mei 2012 troffen we 5 exemplaren aan in de nachtvlinderval in de Snippenweide. In 2009 werd deze soort ook aangetroffen in de vallei van de Zeverenbeek. Ook de hoornbloemdwergspanner treffen we vooral aan in natte hooilanden. De soort is algemener dan de vorige soort. Dit is een van de kleinste macronachtvlinders die we kunnen aantreffen.

Valeriaandwergspanner (l) en moeraswalstrospanner (r)
foto's: Davy De Groote

Enkele heel bijzondere soorten:

In 2006 werd een wit weeskind gevangen in Oudenhove. Dit betreft de enige ingevoerde waarneming op waarnemingen.be. Wellicht betrof dit een zwervend exemplaar.

Een satijnboogbladroller werd in maart 2013 gevangen in Eine. Dit betrof een nieuwe soort voor Oost-Vlaanderen en buiten waarnemingen in het natuurgebied De Maten in Genk, werd deze nog nergens anders ingevoerd in ons land. De waardplant van deze soort is kattenstaart, een plant die overvloedig aanwezig is op de vangstplaats. Uitkijken dus of het een zwerver was, of dat er een populatie aanwezig is.

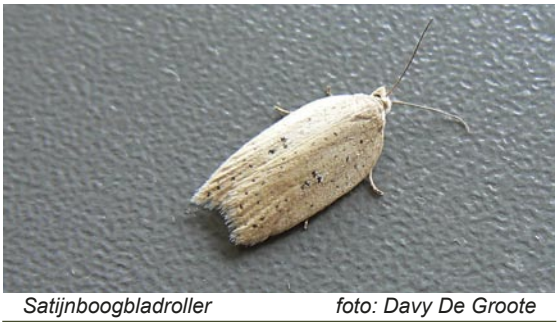

Satijnboogbladroller *foto: Davy De Groote*

De Florida-uil, een trekvlinder , werd tot nu toe 8 keer ingevoerd, waarvan 3 in onze regio. Een historische waarneming uit 1974 uit het Enamebos en een vangst in 2006 in Eine en 2009 in Machelen.

De zwartvlekgranietmot werd reeds aangetroffen in een tuin in Nederename, in de Snippenweide te Eine en in het duivenbos in Herzele.

We sluiten af met de bosoermot. Deze primitieve microvlinder (zonder roltong, maar met bijtende monddelen) is eveneens zeldzaam in ons land maar heeft een populatie in de Everbeekse bossen.

Bosoermot *foto: Davy De Groote*

Wil je zelf nachtvlinders vangen, dan koop je best het boek 'Nachtvlinders' van P. Waring en M. Townsend, of de beknopte versie ervan die nog steeds te koop is. Wie echt gebeten is door de nachtvlindermicrobe, kan de aanschaf van een Skinnerval overwegen. In het begin word je nogal overdonderd door al de verschillende soorten en lijkt het determineren soms een onmogelijke opgave. Daarom kan je eventueel eerst enkele vangsten bijwonen bij iemand die er wat is in gevorderd. Zo leer je snel de algemeenste soorten kennen en de variaties binnen een soort. Ook kan je op waarnemingen.be recente toegevoegde foto's bekijken van nachtvlinders. Zo krijg je al snel een idee wat er allemaal rondvliegt in deze periode van het jaar. Als starter neem je best van iedere soort een foto als je die op waarnemingen.be post. Zo gaan de beginnersfoutjes (die we allemaal maakten) er snel uit. Ben je al iets gevorderd, neem je best van alle rode (= zeldzame) soorten een foto. Veel succes gewenst.

Dassenburchten van historische waarde

Dirk Criel

Archeologische vondsten kunnen helpen bij het in kaart brengen van de historische verspreiding van diersoorten. Omgekeerd kan enige biologische kennis van diersoorten archeologische verschijnselen verklaren.

Burchten in voormalig dassenland

Tijdens een archeologisch onderzoek in 2012 op een plek te Ronse - temidden de Vlaamse Ardennen – werden op een heuvelrug graafsporen gevonden die op de vroegere aanwezigheid van dassen wijzen. De sporen tonen een uitgestrekte gangen- en kamerstructuur op een oppervlakte van ongeveer 16 op 26 m die op een voormalige bewoning door dassen wijst. De vondst van dassensporen is niet onverwacht want vroeger bevond zich ten zuidwesten van de vindplaats een historisch bos 'De Malaise'. Het vormde één groot aaneengesloten bosgeheel met langgerekte bosuitlopers en verschillende kleinere bosjes in de nabijheid. Een kleinschalig landschap met een afwisseling van veldbosjes, houtkanten, graslanden en akkertjes vormde toen allicht een uitstekend leefgebied voor dassen.

Fig 1: zicht op de dassenburcht in Ronse (SOLVA)

Vermoedelijk was de burcht nog groter, want hij wordt aan één zijde oversneden door een recent aangelegd Aquafin-tracé en door een kuil uit de late IJzertijd/Romeinse periode die op zijn beurt een greppel uit de metaaltijden doorsnijdt. Dat doet vermoeden dat de burcht reeds uit de metaaltijden stamt. (Cherretté, 2012) Op enkele tientallen meters daarvan werd nog een kleinere burcht gevonden waarvan enkel nog fragmenten zichtbaar zijn.

Das en mens

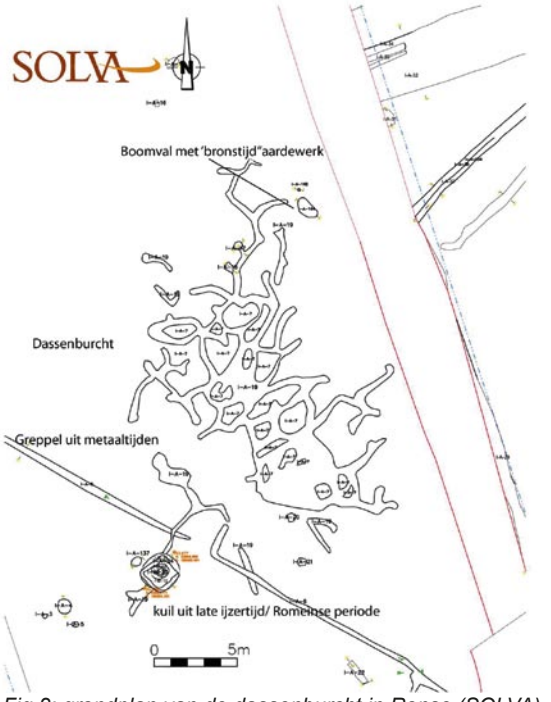

Fig 2: grondplan van de dassenburcht in Ronse (SOLVA)

Graafsporen van dassen bij archeologische vondsten vormen een indirecte aanwijzing voor de vroegere aanwezigheid van een heuvellichaam (bv. een grafheuvel) of een grachtensysteem (bv. een walgracht) dat met een voormalige menselijke bewoning of activiteit op zulke plek refereert. In dit specifieke geval te Ronse zijn er geen directe aanwijzingen voor de aanwezigheid van een grafheuvel op deze plaats. Doorgaans zijn grafheuvels in de regio van de Vlaamse Ardennen enkel nog herkenbaar aan de omringende structuren die destijds rond het heuvellichaam werden aangelegd, zoals een omlopende gracht of een houten palenzetting. Het heuvellichaam van een grafheuvel is meestal volledig verdwenen. Er is echter wel een vermoeden dat destijds ook grafheuvels voorkwamen zonder omringende structuren. Deze zijn archeologisch dus amper traceerbaar. In dit licht is het gangenstelsel te Ronse interessant, omdat het een indicatie zou kunnen zijn voor het bestaan van grafheuvels zonder afbakenende structuren. (schrift. med. Bart Cherretté, SOLVA).

Moeilijke dieren

In sommige gevallen kunnen ook resten van dassen de aanwezigheid van een dassenburcht bevestigen, maar deze zijn minder betrouwbaar. Dassen zijn immers voor archeologen moeilijke dieren. Door hun gegraaf kunnen ze oude, ondergrondse afzettingen verstoren en terechtkomen tussen materiaal dat veel ouder is dan hunzelf. Zo is nooit uit te sluiten dat een 19e-eeuwse das een burcht uitgraaft op een plaats waar bijvoorbeeld ooit een middeleeuwse hoeve stond. Dassen sterven vaak in hun burcht. Wanneer het dier overlijdt in een deel van de burcht dat hij heeft uitgegraven in een restant van een middeleeuwse vuilnisbelt zullen archeologen, die later de plek opgraven, de das aantreffen tussen middeleeuwse potscherven en etensresten. Ze zouden verkeerdelijk kunnen besluiten dat ze een middeleeuwse das blootlegden. Op een archeologische das is dus moeilijk een tijdsperiode te kleven. (Anton Ervynck - in Criel, 1997)

Bevestiging van vroegere bewoning

Omgekeerd bestaan er weinig gegevens over het historisch voorkomen van de das in de Vlaamse Ardennen (Econnection, 1990) en recente gegevens over de aanwezigheid van dassen zijn schaars (mon. med. Koen Van Den Berge, INBO). De vondst van een oude dassenburcht in Ronse onderbouwt het vermoeden dat de das oorspronkelijk overal in de Vlaamse Ardennen aanwezig was en bij uitbreiding ook op andere plekken in Vlaanderen, waar nu niet langer dassen voorkomen, een onderkomen vond.

Een gelijkaardig patroon van *bioturbatie* (het door elkaar werken en verplaatsen van sediment door organismen), werd ook al op andere plekken In Vlaanderen gevonden. Onder meer bij een opgraving van bronstijdgrafheuvels te Oedelem (datering +/- 1800 – 1500 v. Chr.). Een gangenstelsel kwam toen aan het licht binnen de contouren van een cirkelvormige gracht uit de Bronstijd, op de plaats waar destijds een grafheuvel gesitueerd was. Dat werd toen ook als dassenburcht geïnterpreteerd. (schrift. med. Bart Cherretté, SOLVA; Bourgeois, Cherretté & Meganck, 2001) Andere vindplaatsen van archeologische dassenburchten in vroegere menselijke woonplaatsen zijn: Maldegem, Ursel, Kontich en Brustem (tabel 1 – kaart 1). Het zijn stuk voor stuk gemeenten waar dassen momenteel niet (meer) voorkomen. In die zin kunnen archeologische vondsten bijdragen tot de reconstructie van het voormalig verspreidingspatroon van de das in Vlaanderen, al moet erbij worden gezegd dat de habitatomstandigheden ondertussen al dermate kunnen veranderd zijn dat een hervestiging uitgesloten is.

Tabel 1: overzicht historische vindplaatsen van dassenburchten

Plaats	Beschrijving vindplaats
Brustem (LIMB)	
Edegem (APEN)	In graf - heuvel uit de IJzertijd.
Kontich (APEN)	In aarden wal rondom een Keltisch heiligdom.
Maldegem (WVL)	In gracht en aarden wal van een vierkantig Romeins kamp.
Oedelem (WVL)	In grafheuvel uit de Bronstijd.
Ronse(OVL)	
Sint-Denijs-Westrem (OVL)	
Ursel (WVL)	In grafheuvel uit de Bronstijd.
Zemst/Eppegem (VLB)	In grafheuvel uit de Brons- of IJzertijd.

Zo werden ook vondsten gedaan van dassenbeenderen in grotten in Wallonië temidden van werktuigen en sporen van menselijke aanwezigheid uit prehistorische perioden. In België is het evenwel niet ongewoon dat dassen delen van grotten in hun burchtsysteem betrekken, waardoor het ene niets met het andere te maken heeft. Dit sluit niet uit dat er vondsten van dassenbeenderen bekend zijn die wel toewijsbaar zijn aan prehistorische vondsten. Zo werden in de Scheldevallei bij Oudenaarde skeletdelen van een das gevonden tussen een grotere verzameling dierenbeenderen die stamt uit de Nieuwe Steentijd - dit is tussen 7000 en 4000 jaar geleden. In die tijd was de mens reeds sedentair en deed aan landbouw en veeteelt. Recentere vondsten uit Oost-Vlaanderen van dassenbeenderen stammen uit de post-middeleeuwse abdij van Ename.

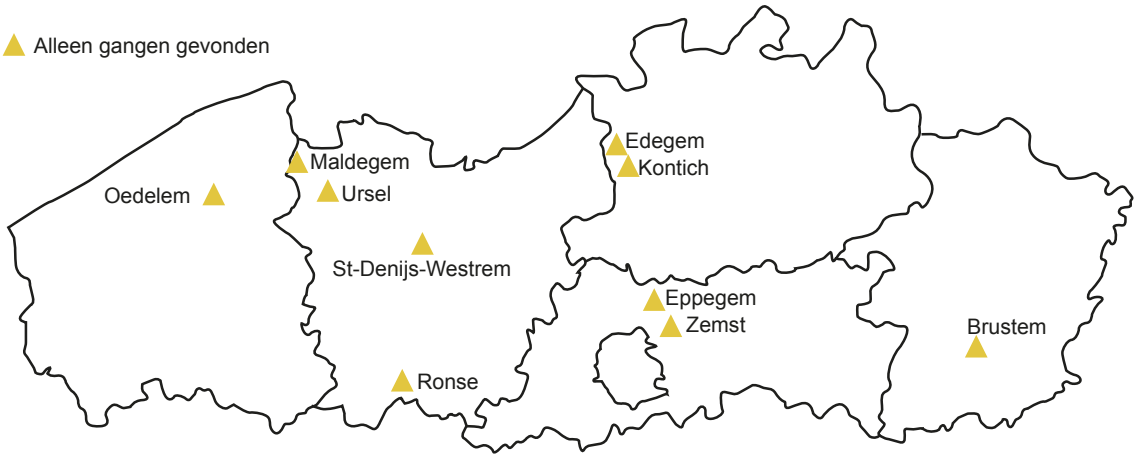

Kaart 1. Ligging van de in tabel 1 vermelde (pre)historische burchtlocaties

Dassenburchten van recente(re) datum

Op verschillende plaatsen zijn nog bodempatronen aanwezig die op een vroegere bewoning van dassen in de Vlaamse Ardennen wijzen. Het zoeken naar dergelijke plekken – ook al zijn die niet van archeologisch belang – kan nuttig zijn om het voormalig voorkomen van de das te verklaren. Zo zijn door mij reeds uitgestrekte maar vervallen burchtstructuren aangetroffen in Kluisbergen (Ingelbos, Kluisbos en Beiaardbos) en Brakel (Burreken – Kanakkendries) die een vroegere aanwezigheid van das doen vermoeden. Ze vertonen allemaal grote, weliswaar geërodeerde zandhopen over een grote oppervlakte en zijn in hellingen uitgegraven. Ook de vervallen dassenburcht in het Sint-Pietersbos te Maarkedal, die begin de jaren negentig van de vorige eeuw nog bewoond was, werd vermoedelijk op een oude dassenlocatie uitgegraven.

Dergelijke oude burchtlocaties zijn van cruciaal belang voor een hervestiging van de das in de Zuid-Vlaamse contreien en moeten dan ook worden veiliggesteld. Het is daarom verder uitkijken naar reliëfverschillen in hellingbossen die opvallende ophopingen vertonen over een groot oppervlak die vergelijkbaar zijn met die van een dassenburcht.

De terugkeer van de historische das

Het geheel van archeologische en recentere vondsten van oude en verlaten dassenburchten zorgt ervoor dat stilaan de puzzelstukjes van de dassenverspreiding in elkaar vallen. Ze bevestigen dat de Vlaamse Ardennen deel uitmaken van het verspreidingsgebied van de das en dat het enkel wachten is tot de eerste individuen zich permanent vestigen en tot voortplanting komen. Voormalige leefgebieden moeten daarvoor behouden blijven en bestaande burchtstructuren moeten van verval gevrijwaard blijven.

Literatuurverwijzingen

- Bourgeois, J., Cherretté B. & Meganck, M. (2001): Kringen voor de doden. Bronstijdgrafheuvels te Oedelem-Wulfsberge (W.-Vl.), Lunula. Archaeologia protohistorica IX, pp. 23-27.
- Cherretté, B. (2012): Ronse Pont West: een dassenburcht als indicatie voor een grafheuvel ? Archeologische Dienst SOLVA.
- Criel, D. (1997): De das in Vlaanderen. Een verhaal in zwart en wit. Provinciebestuur van Limburg, Hasselt.
- Econnection (1990): De verspreiding van de das (Meles meles) in Vlaanderen. AROL, Brussel.

eurabo natuurlijk!
www.eurabo.be
bio-ecologische bouwmaterialen voor energiezuinige houtbouw
FSC www.fsc.org FSC® C023697
Het keurmerk voor verantwoord bosbeheer
VIBE ★★★
Ronse - Gent | tel + (0)55 23 51 40 | info@eurabo.be

En toen werd het stil…

Rik Desmet

Schrijnend Natuurbericht.be op 30-05: in Egypte wachten zo'n 700 km mistnetten de vermoeide trekvogels op. Specialisten maken gewag van tientallen miljoenen vogels die eindigen als snack. Daarbij soorten als nachtegaal, tapuit, zomertortel en kwartel, soorten die ook bij ons stilletjes aan tot het verloren gegaan erfgoed behoren, straks nog een vermelding in een boekje.

27-04-2013, klein fietstochtje van 15 km in de kouters van Huise. In de roekenkolonie in het populierenbosje heerst er grote activiteit. Waar er enkele huizen staan zingen de zwartkoppen en baltsen de mezen. In het dorp nog een groenling in vleermuisvlucht. Hier en daar zijn nog boeren aan het zaaien, elders glanzen de gewassen stikstofgroen. Wat echter het meest opvalt is de totale afwezigheid van akkervogels: geen enkele boerenzwaluw, veldleeuwerik, gele kwik… Het is oorverdovend stil.

05-06-2013 met de fiets door de kouter van Kruishoutem. Hier en daar scharrelt een eenzame kraai, twee houtduiven en zowaar één gele kwik… Voor de rest alles doods en verlaten.

Gelukkig is er hoop vanuit onverwachte hoek. Chemiegigant Syngenta die eerder zwaar lobbyde tegen het verbod op de neonicotinoïden, houdt zowaar een pleidooi voor "meer akkerranden met bloemen om de bijen van voedsel te voorzien". (Vilt Nieuwsbrief, 29-03-2013). De schaamte voorbij, het is alsof een wapenfabrikant het Rode Kruis een gift geeft…

Lang voor Rachel Carson en haar '*Silent Spring*' (1962) schreef botanist Van Der Meersch in 1874 (!): *"Les vaste pleines flamandes, si riches, si productives qui excitent l'admiration de l'agriculteur, font n'en déplaise à ce dernier, la désolation du botaniste. Les cultures succèdent aux cultures: pas un coin n'est oublié"*. Dit gaat nu op voor heel West-Europa, de rest volgt.

Soms lijkt het een hopeloos gevecht waarbij noch de natuur, noch de individuele landbouwer baat bij heeft, enkel de multinationals zijn de lachende winnaars, wat rest zijn enkel verliezers…

EEN GEZOND SCHOON BESTEK MET ECOVER

minder schadelijke stoffen

Ecover afwasmiddelen bevatten geen persistente chemische stoffen die niet afbreekbaar zijn in de natuur. Bij conventionele afwasmiddelen ligt dit percentage doorgaans bij 0.8%. Dat lijkt misschien niet veel, maar dagelijks in contact komen met deze stoffen lijkt ons helemaal niet gezond.

natuurlijke ingrediënten

Ecover producten worden gemaakt op basis van water, mineralen en plantaardige ingrediënten. Deze laatste maken maar liefst 65% uit van de Ecover afwasmiddelen. Conventionele afwasmiddelen bevatten vaak slechts 35% plantaardige ingrediënten. Dat betekent dat zij veel meer petrochemische stoffen gebruiken. Bij Ecover vermijden we deze liever, want er is te weinig geweten over de impact op de gezondheid. Daarom zijn we liever voorzichtig. Waarom zouden we niet voor plantaardige stoffen kiezen als ze bestaan?

water besparen

In één jaar tijd kan je 10852 badkuipen vol water besparen door met Ecover producten af te wassen. Dat is de hoeveelheid die nodig is om de milieu-impact van een conventioneel afwasmiddel te neutraliseren.

www.facebook.com/ecover.be
www.ecover.com
ECOVER

Een winter die niet wou wijken

Niko Van Wassenhove

Woensdag 23 januari 2013: een mooie winterwandeling.
Koning winter was al weken aan zet. Het vroor overdag en de sneeuw bleef liggen. De kepen bezochten dagelijks mijn tuin en vanuit mijn veranda had ik koperwieken bewonderd. Interessante wintertijden voor vogelaars. Het was mooi weer en op waarnemingen.be had ik gezien dat er mooi volk zat op de Leie in Deinze. Waar wachten we nog op!

Gelaarsd en gemutst stapte ik langs de torens van Dossche te Deinze. Geen slechtvalken te zien. Misschien kwamen die nog. Wat verder op Noorderwal zaten futen, kuifeenden, krakeenden, tafeleenden, wintertalingen en een enkele dodaars, rosse stekelstaart, witgatje en eider. De waarneming van het vrouwtje eider deed mij denken aan de winter van 95/96. Dat was ook een koude winter met zeer veel typische winterwatervogels. Dan zat ook een eider op de Schelde in Gavere. Die was wel vertrokken in maart terwijl de eider in Deinze op het moment dat ik dit schrijf (19/5) nog steeds aanwezig is. Niemand heeft de vogel al echt zien vliegen…

Ik controleer steevast de elektriciteitspylonen in de omgeving. De aalscholvers zitten op hun vaste plaats: een twintigtal vogels aan de overkant van het water. Ik draai mij om en op de eerste pyloon zit een onverstoorbare slechtvalk. De omgeving is een vaste stek geworden in de winter van deze sublieme vogeljager. Ik loop nu op het jaagpad, trek mijn muts wat verder naar beneden en stap nu flink door. Daar krijg je het warm van. Bijna aangekomen aan de spoorwegbrug: een boom vol zwarte bolletjes. Ik zette mijn verrekijker tegen mijn neus: kepen! Eén, twee, drie… ik telde een vijftigtal exemplaren! Ik stapte verder maar een twintigtal meter verder stond ik weer aan een boom vol zwarte bolletjes te tellen. Er zaten in totaal een 100 tal kepen in de twee bomen samen. Aan de spoorwegbrug waren er geen zaagbekken, nonnetjes of brilduikers te vinden. Wel lag een koppeltje krooneenden te dobberen tussen de wilde eenden. Nog zo een typische soort die bij ons voornamelijk in de winter te zien is. Ik keerde terug langs dezelfde weg en er flitste een sperwer voorbij. Terug aan Noorderwal hoorde ik een luide roep. Een wulp vloog langzaam over. Ik bewonderde de voorbijvliegende vogel en zag plots in mijn verrekijker een grote witte vogel. Een grote zilverreiger streek neer op de oever. Deze vogel die we bijna uitsluitend in de winter te zien krijgen rondde mijn mooie winterwandeling perfect af.

Zondag 24 maart 2013: een mooie lentewandeling. Euh,… nee sorry, dat was ook een mooie winterwandeling.

Ik hoorde op de radio van Frank Deboosere dat het van de jaren ’50 geleden was dat het nog zo koud was zo diep in maart. Het was aan het vriezen en er lag sneeuw. Ik stond vertrekkensklaar richting Scheldevallei en was werkelijk benieuwd wat ik te zien zou krijgen. Wat zie ik normaal op een 24 maart? Een éérste zwaluw, blauwborsten, tjiftjaffen, zwartkoppen, zwarte roodstaarten en andere toekomende zomergasten.

Witte kwikstaart *foto: Walther De Munter*

Nooit gedacht om zo rond te lopen op een 24ste maart. Alles erop en eraan: dikke vest, muts, sjaal en handschoenen. Mijn ogen waren vrij om te kunnen kijken naar de vogels. De sneeuw knarste onder mijn schoenen. Mijn eerste vogel is een witte kwikstaart. Foeragerend op de oever van de Schelde. Wat verder kijk ik op een bruine rug. De vogel vliegt laag weg. Ik keer terug om de voorzijde van het vogeltje te zien. Een blauwborst in de sneeuw op de oever van de Schelde! Hoe gaat die vogel dit hier overleven? Op de Schelde dobberden kuifeenden, tafeleenden en krakeenden.
Op de besneeuwde grond zaten een 7-tal kieviten. Zouden ze al aan het broeden zijn? Exact een jaar geleden telde ik 3 broedende vogels op identiek dezelfde plaats. Het was drummen op de ruigte te Eke. Allen op zoek naar voedsel. Een 8-tal kramsvogels samen met 14 koperwieken, 12 watersnippen en een 30-tal graspiepers die op en neer aan het vliegen waren. In de verte vloog een groep van 20 goudplevieren en wat later zeilde langzaam een bruine kiekendief over. Een mooier wintertafereel kon ik mij niet indenken en dit op 24 maart! Later op de maand en in april zag ik nooit

zoveel tjiftjaffen op de grond op zoek naar voedsel.

Nogal wat vogels zullen gestorven zijn. Later op de maand ontving ik een mail uit West-Vlaanderen. De poes was thuisgekomen met een blauwborst! Ik dacht terug aan mijn blauwborst op de oevers van de Schelde.

Bijenhotel Vrije Basisschool Ruien

Robin Van Heuverswyn

Imkers klagen reeds lang over de achteruitgang van hun bijenzwermen. Ook de wilde bijen in de natuur hebben het moeilijk (lees ook vanaf blz. 25).

foto: Robin Vanheuverswyn

Wilde bijen leven meer solitair en kunnen met zelfgeknutselde 'bijenhotels' bijzonder goed geholpen worden. Bovendien is hun angel te zwak om mensen te prikken zodat ze gerust welkom zijn in elke tuin. Solitaire bijen helpen mee aan de bevruchting van o.a. de ontluikende fruitbloesem.

Natuureducatie en -bescherming is in de Vrije School Ruien een vaste waarde. De jaarlijkse paddenoverzet, de wintervoedering van de vogels, het loslaten van een beschermde bosuil, braakballen pluizen,...

Onderwijzer en natuurgids Dirk Seigneur volgde de workshop 'bijenhotel' bij MOW en ging aan de slag met zijn leerlingen van het 4de leerjaar. Opa Freddy van leerling Marthe kwam een handje helpen en toezicht houden bij het boren van vele gaatjes in alle formaten in de houtblokken, het knippen van rietstengels, het creatief schikken,... een les techniek in de lagere school!

De leerlingen genoten en zijn terecht bijzonder trots op hun resultaat: een 5-sterren bijenhotel!

In de gaatjes van de houtblokken leggen de bijen hun eitjes, hokje per hokje met een gemetseld muurtje ertussen,... een boeiend gebeuren dat nu ook door de leerlingen in en rond het bijenhotel gevolgd zal kunnen worden.

Het bijenhotel was in primeur te zien tijdens de Week van de Amateurkunsten (WAK) met als thema natuur. Met name op 1 mei in de schuur van Radio Media aan de Scheldekaai te Berchem waren de werkjes van de leerlingen van de Vrije School Ruien te bewonderen tijdens de WAK-wandeling van de gemeente. Nadien werd het bijenhotel definitief opgehangen in de schooltuin van de Vrije School Ruien.

'Dagvlinders in Vlaanderen' komt eraan!

Het standaardwerk 'Dagvlinders in Vlaanderen. Ecologie, verspreiding en behoud' dateert intussen al van 1999. Sindsdien werd veel nieuwe kennis verzameld, kwamen er allerlei acties en beschermingsinitiatieven en vooral: heel veel nieuwe waarnemingen. Al deze informatie werd gebundeld in het nieuwe boek 'Dagvlinders in Vlaanderen. Nieuwe kennis voor slimme actie'.

Het boek bespreekt in detail alle inheemse en uitgestorven dagvlindersoorten en ook de nieuwkomers. Kern van het boek zijn de verspreidingskaarten die opgesteld werden aan de hand van meer dan 780 000 vlinderwaarnemingen, voor het overgrote deel verzameld door vrijwilligers. Ze vergelijken de toestand van 2001-2010 met die van 1991-2000, en het blijkt dat er al heel wat veranderde. Ook de meest recente wetenschappelijke inzichten rond dagvlinderecologie, -beheer, en –verspreiding worden bevattelijk samengevat en met tal van figuren en cijfers onderbouwd. De auteurs formuleerden ook concrete adviezen rond vlinderbescherming voor beheer en beleid.

Het boek was voorzien voor eind juni.

Goudveil

Henk Coudenys

"De Gulde Steenbreeck groeyt in sommighe broeckachtighe oft poelachtighe / waterachtighe / onderloopende plaetsen van Brabandt ende Vlaenderen / op sandachtighen ende onvruchtbaeren magheren grond.
Gulde Steenbreeck is op haer beste met haer bloemen ende saedt in den April ende Mey.

Aerd, Kracht ende Werckinghe:
Gulde Steenbreeck en wordt nerghens in ghebruyckt; ende wat kracht dat het heeft van eenige

sonderlinghe sieckte te ghenesen / is ons noch ter tijdt onbekent / aenghesien dat het toch noch niet van iemanden ondersocht en is gheweest".

De bijgevoegde illustratie – een gestileerde ets – in het *Cruydt-Boeck* van *Remberti Dodonaei* dat in 1644 werd gedrukt, toont ons een plantje genaamd paarbladig goudveil, dat in die tijd blijkbaar onder de naam 'gulde steenbreeck' bekend stond.

De kruidengeneeskunde uit de zeventiende eeuw was een verre uitloper van een traditie die wellicht even oud is als de mensheid zelf. Ongetwijfeld wisten de eerste mensen op aarde, die als jagers-verzamelaars een zwervend bestaan leidden, van zowat alle planten in hun foerageergebied of ze eetbaar waren of bruikbaar om zichzelf gezond en in leven te houden.

Noch in de zeventiende eeuw, noch in de phytopharmacologie van de eenentwintigste eeuw wordt er enige geneeskrachtige werking aan goudveil toegeschreven. Hoogstwaarschijnlijk betreft het dus mooie maar voor het overige waardeloze plantjes, tenminste vanuit het oogpunt van de menselijke consumptie bekeken. Gelukkig maar eigenlijk, want goudveil is vrij zeldzaam in ons landje. Stel je eens voor dat het bv. bekend zou staan als een krachtig afrodisiacum. Tot in China zou het verkocht worden

Paarbladig goudveil *foto: Henk Coudenys*

in poedervorm. Net als de hoorns van de laatste neushoorns zou het illegaal geoogst en verhandeld worden. Een levend wezen kan maar beter nutteloos zijn voor de mensheid.

Bij ons zijn er twee soorten goudveil bekend. De eerste heeft blaadjes die verspreid staan langs het stengeltje en heet consequent verspreidbladig goudveil. Bij de tweede soort staan de blaadjes per twee. In dit geval hebben we te doen met paarbladig goudveil. Het verspreidbladig goudveil is iets minder zeldzaam dan zijn paarbladige neefje. Het bloeit ook een weekje vroeger en is ietsje groter. Verder lijken ze nogal op elkaar, zowel qua uiterlijk als groeiplaats.

Dodoens wist veel van kruiden, maar niet alles. Beide soorten goudveil komen weliswaar op natte bodems voor, zoals de zeventiende-eeuwse geleerde ook schreef, maar deze zijn niet echt arm. De leembodems van Noord-Henegouwen, de Vlaamse

Ardennen en het Brabantse Pajottenland, zijn best wel voedselrijk. Maar de natte, door bronnen en beekjes doorsneden bodems waarop ons goudveil gedijt zijn moeilijk te bewerken. In de zeventiende eeuw werden alle gronden die onbruikbaar waren voor de landbouw consequent 'arm' of 'woest' genoemd. Ook als grond kun je maar beter niet in de smaak van mensen vallen. Het is de enige garantie om niet omgeploegd te worden.

Wat beide soorten goudveil gemeen hebben, is dat ze uitsluitend in ondiep, liefst stromend zuiver water voorkomen, of op plaatsen die net niet droogvallen in de buurt van bron- of zuiver beekwater. Overal waar helder bronwater samenvloeit tot kronkelende beekjes kan goudveil opduiken, tenminste als er geen concurrentie is van grotere en sneller groeiende planten. Goudveil verkiest open plekjes zoals de kale steile oevertjes van een beek of het slijk in een binnenbocht.

Goudveil blijkt uiteindelijk toch nuttig voor de mens, namelijk als indicator van zuurstofrijk, stikstofarm kwelwater. Als de watervervuiling oprukt, de voedselrijkdom van het grondwater stijgt door inmenging van afvalwater en de zuurstof uit het water verdwijnt, houdt goudveil het voor bekeken. Het is een teer plantje, wat dat betreft. Tezelfdertijd rukken de minder tere plantjes genadeloos op en wat nog overblijft aan restpopulaties wordt al snel overschaduwd en weggeconcurreerd.

Ons landschap laat zich niet splitsen door zoiets artificieels als een taalgrens. Sommige bossen in het noorden van Henegouwen herbergen meer goudveil dan alle bosrestanten in de Vlaamse Ardennen, het Pajottenland en het West-Vlaamse Heuvelland samen. In het Bois de Barra bv kun je paarbladig goudveil vinden langs drassige bospaden en zelfs op oude stenen muurtjes. Hoogstwaarschijnlijk waren het in Dodoens tijd veel algemener voorkomende plantjes dan nu. Maar bij gebrek aan milieuvervuiling waren ze van generlei nut voor de mens.

De Heurnemeersen zijn klaar

Davy De Groote en Alexander Van Braeckel

Onderaan de steilrand van de Scheldevallei in Eine en Heurne vinden we, in het voormalig winterbed van de Schelde, de Heurnemeersen terug.

Zicht op het Dal en steilrand *foto Gerard Mornie*

De Heurnemeersen zijn een samensmelting van 2 erkende natuurreservaten: de Snippenweide en het Dal. Het meest zuidelijke deelgebied vormt de Snippenweide. Hier liggen de eerste percelen die door vzw De Wielewaal (thans Natuurpunt vzw) in 1988 zijn aangekocht. Begin 1990 kwam daar het noordelijke deelgebied het Dal bij. In 1998 werd een inrichtingsplan van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) voor Heurne goedgekeurd dat kaderde binnen het landinrichtingsproject Leie – Schelde. Het streven was enerzijds het verbeteren van de natuurwaarden door in te grijpen op het waterpeil met als doel vernatting en anderzijds een verbinding te vormen tussen beide natuurgebieden. Sedert 2008 zorgden aankopen van Natuurpunt, VLM en ANB voor de eerste verbindingen tussen beide natuurgebieden. Met jullie hulp wordt het reservaatproject dit jaar voltooid. Zo zullen beiden natuurgebieden volledig samensmelten tot één groot gebied van ongeveer 43 hectare!

Het volledige gebied bestaat uit een complex van oude Scheldemeanders, moerasjes, wilgenstruwelen, rietvelden, populierenbosjes, weilanden en hooilanden.
In het zuiden wordt de Snippenweide gekenmerkt door natte graslanden en moerassen. Tussen de steilrand en de oude winterdijk komt veel grondwater aan het oppervlak. Dit kwelwater zorgt voor een aantal typische planten die overvloedig

aanwezig zijn in de Snippenweide. In het voorjaar vind je er dotterbloem, holpijp en bosbies. De grondwatertoevoer samen met een hoger stuwpeil zorgt er voor dat de Snippenweide permanent nat is en dat er een grote moeraszone kan ontstaan. Dit moeras is goed voor o.a. waterral, rietgors, blauwborst en een mooie populatie rietzanger (gemiddeld 5 koppels). Dit voorjaar zat er zelfs enkele dagen een roepend porseleinhoen. Eind juni kleurt de Snippenweide paars van de echte valeriaan. Hier vinden we dan ook de valeriaandwergspanner, een zeldzame nachtvlinder. In de winter treffen we in de Snippenweide vaak tientallen watersnippen aan en ook enkele bokjes. Waterpiepers komen slapen in de zeggenvegetatie. In het najaar van 2012 werd een roepende steenmarter waargenomen.

Blauwborst en rietgors in de Snippenweide f: Gerard Mornie

Het noordelijk deelgebied, het Dal, bestaat uit een oude Scheldemeander met tal van waterplanten, waaronder gele plomp. Daarnaast bevinden zich wilgenbosjes, rietvegetaties en grote zeggenvegetatie. In deze zeggenvegetaties komen, net als in de Snippenweide, rietzangers voor. Vanuit de moerassige wilgenstruwelen horen we al enkele jaren Cetti's zanger. Waterrallen laten op een warme avond hun knorrende geluiden horen vanuit het rietveld, vaak vergezeld door de zang van blauwborst. Op de oude Scheldearm broedt de fuut, enkele koppels kuifeend en in sommige jaren zomertaling. De ijsvogel is na enkele jaren afwezigheid terug en broedt in het wortelgestel van een omgevallen boom. Boven het gebied jagen in de schemering rosse vleermuizen. In de tredsporen van de runderen vinden we in het voorjaar de plant muizenstaart terug. In de graslanden zijn nog tal van mooie plantensoorten terug te vinden zoals grote ratelaar, veldlathyrus, veldgerst, moerasspirea, pijptorkruid, grote wederik, echte koekoeksbloem,…

In de Heurnemeersen kiezen we als beheervorm voor seizoensbegrazing met Limousin koeien van een lokale landbouwer. De koeien kunnen in grote graasblokken vrij rondlopen. Tijdens het broedseizoen worden ze uit de rietvelden en moerassen gehouden om broedvogels alle rust tot broeden te gunnen. Eens het broedseizoen voorbij is, grazen de viervoeters ook in deze gebieden. Doordat de runderen grote oppervlaktes hebben om te grazen, laten ze sommige stukken wat meer links liggen. Deze percelen verruigen en hier vinden we grasmus, sprinkhaanrietzanger en bosrietzanger terug. De rietvelden worden in het oog gehouden: eens er te veel wilg- en populierenopslag plaats vindt, kappen we de boompjes. We wensen immers het rietveld open te houden. De populierenbosjes worden langzaam omgevormd naar inheemse loofbosjes en struwelen. Dicht tegen de spoorweg kiezen we vanwege de veiligheid voor hakhoutbeheer.

De Heurnemeersen zijn waar te nemen vanop de trekweg langs de Schelde. Ook lopen er langs enkele oude Scheldemeanders wandelpaden om het gebied te verkennen. Een aantal infoborden, zitbanken en een kleine parking maken het de bezoeker gemakkelijk om het natuurschoon te beleven en te bewonderen.

De bescherming en het behoud van dit gebied startte in 1988. Nu, 25 jaar later, naderen we de eindbestemming. Op één huiskavel van een landbouwer na, zal de volledige perimeter een natuurbescherming hebben. Dit jaar werden de laatste hectaren van de perimeter aangekocht. Reeds 27 000 euro werd hiervoor verzameld, waarvoor dank!!! Nu nog 19 000 euro te gaan. Jouw gift is dan ook meer dan welkom op rekening **BE56 2930 2120 7588** van Natuurpunt vzw, met vermelding **project 6246 – Heurnemeersen** (zie ook het **overschrijvingsformulier op blz. 39**).

Vogelwaarnemingen maart-mei 2013

Dimitri Van de Populiere

Eens de winter zijn laatste adem uitblaast en de lente er aan komt, maken veel vogelkijkers zich op om de lang verwachte zomergasten te verwelkomen. Een fenologielijst is een soort van studie van jaarlijks terugkerende verschijnselsen zoals bv. het tijdstip van terugkeren van de eerste zomergasten. Deze lijst mag uiteraard niet ontbreken in het voorjaarsoverzicht. Je vindt haar op blz. 17.

Sneeuw, koud, nat, winderig… De lente die er geen was. Het had ook een invloed op onze trekvogels. De algemene indruk is dat alles wat later was dit jaar. Regen en sneeuw brachten steltlopers naar beneden in maart, wat zorgde voor grote aantallen. Hopelijk hebben die steltlopers de koude een beetje kunnen verteren. Er zullen alleszins slachtoffers gevallen zijn en de eerste indrukken van het broedseizoen zijn allerminst positief. Er werden ook enkele bijzondere vogels gezien in de regio zoals een vale gier, steltkluten, IJslandse grutto, grote karekiet, bijeneters, een kanoet en andere toffe steltlopers.

Futen tot eenden

Kleine zwaan: 22-03: Hillegem: 4 ex over (DVDB). **Kolgans**: 2-03: Nokere: 33 ex over (LKI); 6-03 tot 10-03: Zingem, Damstraat: 2 ex (ADV, SFE); 7-03: Nokere: 100 ex over (LKI); 4-04: Eine: 40 ex over (SFE). **Zomertaling**: 22 waarnemingen. **Krooneend**: 24-03: Deinze, Vaart: 1 ex (VLO, e.a.). **Eider**: Deinze, Noorderwal: 1 vr. (al aanwezig vanaf 2/01, laatst gezien 19-05). **Brilduiker**: 4-03: Oudenaarde, Donk: 1 man (DVDP). **Geoorde fuut**: 28-04: Eke, Tweelingsputten: 1 ex (LVM, e.a.); 15-05: Nazareth, Callemoeie: 3 ex (DDG, e.a.). **Roerdomp**: 3-03: Nederename, Putten VDM: 1 ex (NGE); 24-03 en 29-03: Zingem, Grootmeers: 1 ex (LNE, JVD); 5-04: Eke, Koemeersen: 1 ex (NVW). **Grote zilverreiger**: 44 waarnemingen. **Purperreiger**: 15-04: Wannegem-Lede: 2 ex over (GCO); 22-04: Nazareth en Eine, Zevenputten: 1 ex (NVW, LME); 13-05: Melden: 1 ex (USA). **Ooievaar**: 63 waarnemingen. **Lepelaar**: 2-04: Eke, De Ratte: 1 ex (DVDP, e.a.); 18-05: Leievallei: 1 ex (PDP); 29-05: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (GCO, DVDP).

Roofvogels

Vale gier: 26/27-04: Ronse, Wittentak: 1 ex: wild? Escape? (CHE). **Visarend**: 18-04: Asper: 1 ex (JaVH); 1-05: Petegem, Langemeersen: 1 ex (LNE); 9-05: Kruishoutem, kasteelpark: 3 ex (NGE, DVDP). **Rode wouw**: 33 waarnemingen! **Zwarte wouw**: 15 waarnemingen. **Bruine kiekendief**: 100 waarnemingen, wel enkele dubbelwaarnemingen. **Blauwe kiekendief**: 50 waarnemingen. **Grauwe kiekendief**: 25-04: Michelbeke: 1 vr (DBO); 26-04: Wannegem-Lede: 1 vr (GCO); 9-05: Petegem, Langemeersen: 1 vr (DVDP, BHE); 17-05 tot 19-05: Ooike: 1 man (GCO, e.a.). **Wespendief**: 25 waarnemingen. **Havik**: 13 waarnemingen. **Slechtvalk**: Oudenaarde, Walburga: broedgeval met 4 jongen.

Rallen tot sternen

Porseleinhoen: 14-04: Eine, Snippenweide: 1 ex roepend (DDG, e.a.). **Kraanvogel**: 5-03: Sint-Lievens-Houtem, Erwetegem, Wannegem-Lede en Ronse: 1 – 200 – 4 – 85 ex (PHE, HHA, GCO, RWE); 27-03:

Uitzonderlijke actie op de Zeiss Conquest HD en Bynolyt Buzzard III verrekijkers !

Optiek Van Ommeslaeghe

Actie van 1-03-2013 tot 31-08-2013

Koop tussen1 maart en 31 augustus 2013 een Zeiss Conquest HD of een Bynolyt Buzzard III verrekijker en u krijgt een **extra geschenk !**

Een aircell draagriem bij de Zeiss Conquest HD en een schouderharnas bij de Bynolyt Buzzard III

En dit bovenop de normale natuurpuntkorting !

Adviesverkoopprijs Conquest HD
8x32: €799, 8x42: €899, 10x42: €949

Adviesverkoopprijs Buzzard III
8x42: €589, 10x42: €599

Nederstraat 20, 9700 Oudenaarde - tel 055/311801
info@natuurkijkers.be - **www.natuurkijkers.be**

Berchem: 2 ex (NDS); 2-04: Wannegem-Lede en Maarke-Kerkem: 11 en 2 ex (GCO, DVQ); 21-04: Eke: 1 ex (CZA). **Kwartel**: 13-05: Kruishoutem, Zijldegemkouter (GCO); 18-05: Petegem, Langemeersen: 1 ex (PVDB); 20-05: Ename, Bos t'Ename: 1 ex (SFE); 27-05: Asper: 1 ex (JaVH); 28-05: Petegem, Langemeersen: 1 ex (NGE). **Kluut**: 9/10-03: Nazareth, Callemoeie: 1 tot 9 ex (NGE, e.a.); 10-03: Petegem, Langemeersen: 11 ex (DDG, LVDL); 27-03: Deinze, Noorderwal: 9 ex (VLO, KVH); 24-04: Eke, Tweelingsputten: 1 ex (SFE); 11-05: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (WSI, e.a.). **Steltkluut**: 23-05: Nazareth, Callemoeie: 3 ex (ADV, e.a.). **Bontbekplevier**: 40 waarnemingen. Max: 10-03: Heurne, Kouters: 11 ex (DVDP). **Goudplevier**: 46 waarnemingen. Max: 10-03: Petegem-aan-de-Schelde: 196 ex op kouter (DVDP, DDG, NGE, e.a.) + 9-04: Wannegem-Lede: 362 ex over (GCO). **Kanoet**: 11-05: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (DVDP, e.a.). **Drieteenstrandloper**: 4-5 verschillende exemplaren aan de Callemoeie vanaf 10-05 tot 29-05. Max: 15-05: 3 ex (BDE, e.a.). **Bonte strandloper**: 48 waarnemingen. Max: 10-03: Ouwegem, akker: 44 ex (NGE, e.a.). **Temmincks strandloper**: 18-05: Nazareth, Callemoeie: 2 ex (SFE, e.a.). **Bosruiter**: 18-04: Eke, De Ratte: 2 ex (JeVH) en Semmerzake: 2 ex (JaVH). **Zwarte ruiter**: 1-04: Zingem, Grootmeers: 1 roepend (JaVH); 28-04 tot 1-05: Meilegem, Kaaimeersen: 3 ex (GGR, e.a.). **Groenpootruiter**: 49 waarnemingen. **Grutto**: 107 waarnemingen. Max: 10-03: Eke, De Ratte: 96 ex (DVDP, GGR, e.a.); broedgeval: Bachte-Maria-Leerne: bezet nest met jongen (FGH). **IJslandse grutto**: 10-03: Eke, De Ratte: 1 ex (BDE, e.a.). **Regenwulp**: 11 waarnemingen. **Houtsnip**: 39 waarnemingen. **Bokje**: 19 waarnemingen. Max: 8-04: Eine, Snippenweide: 3 ex (DDG, DVDP). **Geelpootmeeuw**: hele winter tot 2-04: Oudenaarde, omgeving sluis: 1 ex (NGE; e.a.). **Pontische meeuw**: hele winter tot 8-04: Oudenaarde, omgeving sluis: 1 ex (NGE; e.a.). **Dwergmeeuw**: 1-05: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (VLO); 15/16-05: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (DDG, e.a.). **Noordse stern**: 16-05: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (DDG, e.a.). **Zwarte stern**: 9 waarnemingen. Max: 26-04: Nederename, Putten VDM: 24 ex (NGE, e.a.).

Duiven tot lijsters

Zomertortel: 15-04: Herzele: 1 ex (NBO); 12-05: Ronse, Oude Spoorweg: 2 ex (DVE); 18-05: Oudenaarde, Meersbloem: 1 ex (GGR, e.a.) & Mullem, Rooigembeekvallei:

Fenologie zomergasten 2013

Dat	Soort	#	Plaats	Wnm
02/01	Tjiftjaf	1	Zingem – Weiput	JaVH
08/02	Bruine kiekendief	1	Oudenaarde	NGE
11/02	Rode wouw	1	Sint-Maria-Oudenhove	DVDB
20/02	Zwarte roodstaart	1	Oudenaarde	MES
21/02	Boomleeuwerik	1	Ename – Bos t'Ename	LME
02/03	Grutto	3	Bachte-Maria-Leerne	DVDP / DDG
10/03	Zomertaling	2	Kruishoutem	GCO
10/03	Grauwe gors	1	Moregem/Ooike	DDG
12/03	Boerenzwaluw	1	Strijpen	LNE
21/03	Zwarte wouw	1	Ruien – Centrale	NDS
22/03	Kleine plevier	1	Eke – De Ratte	TMA
24/03	Blauwborst	1	Eke – De Ratte	NVW
25/03	Tapuit	1	Machelen	DDS
27/03	Gele kwikstaart	1	Sint-Blasius-Boekel	LNE
27/03	Paapje	1	Eke – De Ratte	NVW
28/03	Koekoek	1	Volkegem - Volkegembos	USA
02/04	Beflijster	1	Ename – Bos t'Ename	USA
06/04	Regenwulp	7	Huise	DVDP
08/04	Oeverzwaluw	1	Zingem – Weiput	DVDP
08/04	Huiszwaluw	1	Petegem – Langemeersen	BHE / DVDP
10/04	Visdief	1	Eine – Schelde	NGE
10/04	Zwartkop	1	Strijpen	CNU
10/04	Fitis	1	Nederename–Putten VDM	LME
13/04	Groenpootruiter	1	Zeveren	BNO
13/04	Oeverloper	1	Petegem-Schelde	LRA
13/04	Bonte vliegenvanger	1	Machelen	ECO
14/04	Porseleinhoen	1	Eine – Snippenweide	DDG
14/04	Grasmus	1	Petegem – Langemeersen	JeVH
14/04	Rietzanger	1	Zingem – Weiput	JVE
15/04	Purperreiger	2.	Wannegem-Lede	GCO
15/04	Zomertortel	1	Herzele	NBO
15/04	Sprinkhaanzanger	1	Berchem – Paddenbroek	TLI
16/04	Gierzwaluw	1	Petegem - Langemeersen	LVDL
17/04	Gekraagde roodstaart	1	Melden	MVDB
17/04	Tuinfluiter	1	Ename – Bos t'Ename	USA
18/04	Visarend	1	Asper	JaVH
18/04	Boomvalk	1	Nazareth – Callemoeie	ADV
18/04	Bosruiter	2	Eke – De Ratte	JaVH
18/04	Kleine karekiet	1	Zingem - Weiput	JaVH
20/04	Boompieper	1	Ronse – Sint-Pietersbos	KGO
20/04	Braamsluiper	1	Ronse – Oude spoorweg	DVE
21/04	Spotvogel	1	Zulzeke	BDK
24/04	Grauwe vliegenvanger	1	Sint-Blasius-Boekel	LNE
25/04	Grauwe kiekendief	1	Michelbeke	JME
25/04	Wielewaal	1	Zingem – Grootmeers	ADV
25/04	Nachtegaal	1	Ronse	RWE
25/04	Bosrietzanger	1	Etikhove	WAE
26/04	Zwarte stern	2	Oudenaarde – Donk	LVDL
01/05	Dwergmeeuw	1	Nazareth - Callemoeie	VLO
06/05	Wespendief	1	Asper	JaVH
13/05	Kwartel	1	Kruishoutem / Zijldegemkouter	GCO
16/05	Noordse stern	1	Nazareth – Callemoeie	DDG
18/05	Temmincks strandloper	2	Nazareth – Callemoeie	SFE

1 ex (JaVH); 19-05: Oudenaarde, Donk: 2 ex (WSI, e.a.). **Ransuil**: 17 waarnemingen. **Velduil**: 26-04: Zegelsem: 1 ex (LNE); 25-05: Huise, Kolpaert: 1 ex (GCO); 27-05: Petegem, Langemeersen: 1 ex (JaVH, JeVH). **Kerkuil**: 17 waarnemingen. **Bijeneter**: 9-05: Kruishoutem, Zijldegemkouter: 3 ex over (GCO). **Zwarte specht**: 21-03: Ruien, Kluisbos: 1 ex (NDS); 29-03: Nazareth, Hospicebossen: 1 ex (JaVH); 7-04: Wortegem: Spitaelsbossen: 1 ex (SFE); 16-04: Melden, Koppenberg: 1 ex (XCO). **Middelste bonte specht**: 19-03: Lozer, Bos: 1 ex (NGE); 22-03: Ronse, Sint-Pietersbos: 1 ex (KGO). **Kleine bonte specht**: 46 waarnemingen. **Boomleeuwerik**: 11 waarnemingen. **Boompieper**: 22 waarnemingen. **Rouwkwikstaart**: 19 waarnemingen. **Engelse gele kwikstaart**: 24-04: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (JaVH). **Pestvogel**: 3-04: Oudenaarde, Sluis: 10 ex over (DDG). **Nachtegaal**: 25-04: Ronse: 1 ex (RWE); 21-05 tot 25-05: Oudenaarde, Camping Donk: 1 ex (LVDL, e.a.); 25-04: Zingem, Spettekraai: 1 ex (XCO); 26-04: Sint-Lievens-Houtem: 1 ex (WRO). **Gekraagde roodstaart**: 34 waarnemingen, meeste uit Eke. **Tapuit**: 35 waarnemingen. **Paapje**: 27-03: Eke, Koemeersen: 1 vr (NVW); 17-04: Melden: 1 ex (SDH); 20-04: Sint-Goriks-Oudenhove: 1 ex (DSC); 22-05 tot 26-05: Elsegem, Scheldemeersen: 1 kp (THE, e.a.); 26-05: Welden, Reytmeersen: 2 ex (JVDB) & Zeveren: 3 ex (JVL). **Beflijster**: 2-04: Bos t'Ename: 1 ex (USA); 14-04: Petegem, Langemeersen: 1 ex (LNE, e.a.) & Wannegem-Lede: 2 ex (GCO); 16-04: Ronse, Pyreneeën: 1 ex (DVE); 19-04: Welden, Reytmeersen: 1 ex (DDG); 24-04: Eine: 1 ex (DDG).

Zangers tot gorzen

Braamsluiper: 30 waarnemingen. **Rietzanger**: 85 waarnemingen. Max: Eine, Snippenweide: 3 zp (DDG). **Cetti's zanger**: 55 waarnemingen. **Grote karekiet**: 18/19-05: Petegem, Scheldekant: 1 ex (ADV, e.a.). **Spotvogel**: 50 waarnemingen. **Grauwe vliegenvanger**: 12 waarnemingen. **Bonte vliegenvanger**: 13-04: Machelen: 1 ex (ECO); 18-05: Huise, Rooigembeekvallei: 1 ex (JaVH). **Matkop**: 58 waarnemingen. **Wielewaal**: 30 waarnemingen. **Kleine/grote barmsijs**: 18 waarnemingen. **Europese kanarie**: 15-04: Ronse, Sint-Pietersbos: 3 ex (KGO). **Goudvink**: 4-03: Ronse, Pyreneeën: 2 ex (DVE); 28-03: Ronse, Tombele: 1 ex (DVE); 19-04: Schorisse, Bos Ter Rijst: 1 ex (XCO). **Appelvink**: 26 waarnemingen. **Kruisbek**: 17-03: Schorisse, Bos Ter Rijst: 1 ex over (NVE); 2-05: Ronse, Muziekbos: 1 ex (RDS); 3-05: Oudenaarde: 1 ex over (NGE); 27-05: Huise, Beertegem: 1 ex over (BHE). **Geelgors**: 37 waarnemingen. **Grauwe gors**: 10-03: Moregem/Ooike: 1 ex (DDG, e.a.); 30-04: Huise, Leystraat: 1 ex (GCO).

Dank aan alle waarnemers!

Planten in het Duivenbos: de braam (Rubus fruticosus)

Johan De Neve / Natuurpunt Herzele

Rond deze tijd zijn grote delen van het Duivenbos begroeid met braamstruwelen en herschapen in onneembare vestingen. De stekelige bramen zorgen voor nestgelegenheid voor fazanten en patrijzen, maar bieden ook dekking aan de veldmuis en het konijn en zelfs aan de vos. Die laatste is ook verlekkerd op de bessen. Ook langs de wandelpaden en de hooiweide vind je prachtige braamstruwelen.

Braamstruweel *foto: Johan De Neve*

Bramen vormen onze bekendste wilde vruchten; ze worden graag verzameld en vers gegeten of verwerkt tot sap of jam. De bladeren bevatten veel vitamine C en kunnen gedronken worden als thee (goed middel tegen diarree). Bramen werden, vanwege de kleurstoffen die ze bevatten, vroeger ook gebruikt om stoffen of wol te verven. Wanneer je vlekken maakt met braambessen zijn die dan ook moeilijk uit je kleren te krijgen.

De naam braam is verwant met het Duitse Brombeere en het Engelse bramble en betekent 'doornstruik'. De braam heeft echter geen doornen maar stekels, gevormd door het bastweefsel en gemakkelijk afbrekend.

Bramen zijn snelle groeiers en planten zich voort door zaad maar ook door uitlopers. Een braamstruweel kan dus op enkele jaren tijd enorm uitdijen en tot 3 meter hoog worden. Regelmatig worden de bramen in het Duivenbos dan ook gesnoeid. Geen werk voor doetjes!

DE*plus*: Natuurpunt afdeling Deinze-*plus*
GZ: Natuurpunt afdeling Groot Zingem
HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
IWG: Invertebratenwerkgroep Lampyris
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
NWG: NatuurstudieWerkGroepen Vlaamse Ardennen *plus*
OUD-*plus*: Natuurpunt afd. Oudenaarde- Wortegem-Petegem
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
PAWG: Paddenstoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

Donderdag 4 tot en met maandag 15 juli

■ **SL: Reis naar Bulgarije** o.l.v. Michel Vandervennet.

Zaterdag 6 juli 2013

■ **ZV: Klusjesdag Steenbergse Bossen**. Gidsen: Chris Nuyens, tel. 0495/67.96.15. Samenkomst om 10u aan het kapelletje langs de Vlamme ingang in de straat Steenbergen, Zottegem. Ook in een natuurgebied moeten allerlei karweitjes opgeknapt worden. Wat zwerfvuil opruimen, een draad herstellen, een paadje maaien, wegwijzers vervangen,… Als we klaar zijn kunnen we nog een tochtje maken in het gebied. Einde om 13u. Meebrengen: werkhandschoenen, wij zorgen voor drank.

Zondag 7 juli 2013

■ **DE*plus:* Met Natuurpunt Deinze *plus* naar De Blankaart.** Organisatie: Eddy Vervynck, tel 0496/62.63.03 en Paul De Wilde, tel 0478/36.75.51. We vertrekken om 9u aan de kerk van Petegem a/d Leie (rond punt) en rijden kostendelend naar Diksmuide. We bezoeken kort het Vlaams Bezoekerscentrum 'De Otter' en stappen dan via het Blankaartpad door de broeken richting boerderij 'Noordhof – Madeliefje' waar we onze eigen meegebracht picknick nuttigen bij een lekker streekbiertje. Na de middag wandelen we met een lokale natuurgids door het 400 ha groot natuurgebied! In de late middag varen we met de 'fluisterboot' (een platte, houten schuit met elektromotor) langs alle hoekjes van de Blankaartvijver waar de grutto, tureluur, bruine kiekendief, waterral, snor en cetti's zanger broeden. De boot glijdt geruisloos over het water, zo worden de vogels niet in hun zang gestoord. Prijs: volwassenen € 8,00, kinderen € 4,00 Inbegrepen: lokale natuurgids (hele dag) en fluisterboot. Max. 25 personen. Inschrijven kan via mail op info@deinzeplus.be of bellen naar Eddy of Paul. Meebrengen: goede wandelschoenen en je picknick, eventueel verrekijker, fototoestel, vogelgids.

Zaterdag 13 juli 2013

■ **KRB+IWG: 'Europesemottennacht'.** Begeleiding: Ronny De Clercq, tel. 055/45.63.42 of ronnydeclercq@pandora.be. Afspraak om 20u aan de 'Orangerie', Stokstraat 54 te Schorisse. Wist je dat er 's nachts tientallen keer meer vlinders vliegen dan overdag? Met een speciale lamp lokken we de nachtvlinders en leren ze kennen. Einde in de kleine uurtjes.

Zondag 14 juli 2013

■ **ZV: Big Jump.** Info: Diederik Volckaert, tel. 0475/61.41.93. Afspraak aan de Boembekemolen, Boembeke 18 te Michelbeke (Brakel). Om 15u stipt springen we massaal het water in voor zuivere rivieren, vol met leven. Big Jump is een actie voor iedereen die propere en levende rivieren wil. Op precies hetzelfde tijdstip springen in heel Europa duizenden mensen in rivieren, waterlopen en meren om te tonen dat ze wakker liggen van proper water, én dat ze daar iets willen aan doen. Gelieve te voet/per fiets of d.m.v. carpooling naar de bestemming te komen.

Woensdag 17 juli 2013

■ **DE*plus:* Avondlijke natuurwandeling in Astene.** Gids: Karel De Waele tel. 09/386.45.60; gsm enkel die avond: 0474/77.82.76. Afspraak om 19u aan de Ceder (Astene). Genieten van avondlijke natuur, bloemen, vogelgeluiden, … Einde rond zonsondergang. Meebrengen: stevig schoeisel, verrekijker.

Zaterdag 20 juli 2013

■ **NWB +PWG +RO: Plantenstudiedag in Ronse, Oude spoorweg naar Blaton.** Gids: Karel De Waele, tel.09/386.45.60, of GSM -enkel die dag te gebruiken - 0474/77.82.76. Samenkomst om 9u30 op de parking rechts van autobusstation in de Oudstrijderslaan, rechts naast het treinstation van Ronse (er kan 's namiddags ook aangesloten worden om 13u30 op dezelfde plaats). Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok E2-58-34, met in de voormiddag de stadsrand en 's namiddags de oude spoorweg naar Blaton. Hierbij wordt gebruik gemaakt van verschillende plantenboeken. Meebrengen: stevig schoeisel, loep, flora's, lunchpakket met drank.

Zaterdag 27 juli 2013

■ **PWG+ KRB: Planteninventarisatie in de graslanden van 't Burreken te Zegelsem, Brakel.** Gids: Henk Coudenys, tel: 09/386.97.11 coudenys.henk@belgacom.net. Afspraak om 14u parking ter hoogte van Perreveld 14, Zegelsem. Evaluatie van de vegetatie na tien jaar graasbeheer. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen/stevig schoeisel, loep, flora's.

■ **KBE: Werkdag in Bos t'Ename.** Begeleiders: Pieter Blondé, 0488/36.22.79 en Guido Tack, tel. 0474/90.02.30. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de zomermaanden wordt er voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt op jaarbasis verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Werkhandschoenen en laarzen. Einde omstreeks 17u.

Zondag 28 juli 2013

■ **HOU: Dagvlinders tellen en bewonderen.** Gids: Brigite Pede, tel 053/62.71.40. Samenkomst om 13.30u aan het Inexgebouw Inex Meulestraat 19, 9520 Bavegem. Carpooling mogelijk. Dit gaat door in de mooie bloementuin van Daniel Hofman. Wie in het bezit is van een vlindergids mag deze zeker ook meebrengen. Einde omstreeks 17u.

Zaterdag 3 augustus 2013

■ **NWB: Plantenstudiedag in Heist-aan-Zee.** Gids: Hedy Lecomte, tel. 050/54.49.24; GSM 0474/83.75.81. Samenkomst aan de kerk van Ramskapelle bij Heist (Ommegang) om 9u30. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok B2.42.11, met natuurgebieden Sashul, Vuurtorenweiden, Kleiputten en een stukje Zeebrugs havengebied, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Liefhebbers uit onze regio kunnen kostendelend meerijden (contact nemen met Karel De Waele, 09/386.45.60 of via mail karel.de.waele@skynet.be.

Zondag 4 augustus 2013

■ **RO+ IWG: Vlindertocht langs oude spoorlijn Ronse-Doornik.** Gids: Jo Glibert, tel. 055/21.00.46. Samenkomst om 14u aan het station van Ronse. Aandacht voor vlinders en andere insecten. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: vlindernet, insectengidsen, laarzen of goed schoeisel.

Zaterdag 10 augustus 2013

■ **PWG + RO: Planteninventarisatie op en om het Nieuw kerkhof te Ronse** met de werkgroep Floristisch Onderzoek voor het Natuurbehoud (FON). Gids: Henk Coudenys, tel 09/386.97.11, coudenys.henk@belgacom.net. Afspraak om 9u15 aan de parking kerkhof, Ommeganckstraat,

Ronse. Grondige inventarisatie in km-hok E2-58-21. In de namiddag is het mogelijk om aan te sluiten op dezelfde plaats, om 13u30. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: stevig schoeisel, flora's, loep.

■ **HOU: Opzoek naar nachtvlinders.** Gids: Brigite Pede, tel. 053/62.71.40. Samenkomst om 22u in Inexgebouw Inex Meulestraat 19, 9520 Bavegem. Carpooling mogelijk. Door middel van een opstelling met wit laken en licht hopen we vele nachtvlinders en meer te bewonderen. Dit gaat door in de mooie bloementuin van Daniel Hofman. Wie in het bezit is van een vlindergids mag deze zeker ook meebrengen. Bij regenweer gaat dit niet door.

Zondag 11 augustus 2013

■ **DE*plus:* Wandeling in Petegem-aan-de-Leie.** Gidsen: Jeroen Bossaer, tel 0473/99.95.71 en Etienne Colpaert i.s.m. Stad Deinze. Vertrek om 9u15 aan de parking van 'radio tequila', Bredestraat 107 Deinze. Einde omstreeks 12u. We maken een wandeling op zoek naar plekjes natuur in Petegem-aan-de-leie. Meebrengen: goed schoeisel.

Vrijdag - zondag 9-11 augustus 2013

■ **VA+ IWG: weekend Lampyris / Côte d'Opale.** Gidsen: Gerda Achtergaele, tel. 0468/21.69.22. g.achtergaele@telenet.be. en Bryan Goethals, tel. 0474/94.22.40. Bryan.goethals@telenet.be. Excursieregio: Côte d'Opale (Nord-Pas de Calais). Dit stukje Noordfranse kust is voor velen van ons de kust van het buitenland dichtbij. Anders dan aan de Belgische kust is dit een landschap zonder hoogbouw en vol contrasten: zandstranden en duinen naast krijtrotsen en keienstranden, pittoreske vissersdorpjes naast Belle Epoque badplaatsen, groene valleien in het achterland en schitterend panorama's. Voor verdere info en de mogelijkheid om in te schrijven, contacteer g.achtergaele@telenet.be.

Woensdag 14 augustus 2013

■ **HRZ: Centrumwandeling.** Gids: Frederik Dierickx. We vertrekken om 18u30 aan de kerk van Herzele. Einde rond 20u30. Ook in verstedelijkt gebied zoals het centrum van Herzele is de natuur springlevend. We gaan op zoek naar begroeiing op muren, tussen straatstenen en op andere verrassende plekken. www.natuurpuntherzele.be.

Donderdag 15 augustus tot zondag 18 augustus 2013

■ **NWB: Plantenweekend in de Vulkaneifel.** Gids: Andre Van den Bergh, tel. 052/35.05.18; GSM 0472/68.83.35. Verblijf in halfpension in hotel Pappelhof te Weidenbach. De inschrijvingen zijn afgesloten met 28 deelnemers. Vier dagen botaniseren in de Vulkaneifel. Deelnemers krijgen op tijd een brief met de richtlijnen.

Zaterdag 17 augustus 2013

■ **DE*plus:* Bezoek aan bio-fruitbedrijf 'De Bezegaard' te Wielsbeke.** Info: Brigitte Delmeire, tel 09/386.42.62 of brigitte.delmeire@telenet.be. Samenkomst om 14u aan de zelfpluktuin O'BIO BALIEKOUTER Driekoningenstraat 36 a, 8710 Wielsbeke. Korte uitleg van het bedrijf met aansluitend kans tot zelfpluk aan democratische prijzen. Wil je op voorhand weten welke bessen te plukken zijn, dan kan je alle informatie vinden op www.bezegaard.be.

■ **PAWG + VA:** Determinatietocht voor paddenstoelen in het Brakelbos. Afspraak om 13u45, Kerk Opbrakel, Sint-Martensstraat. Bij ongunstige omstandigheden, bijv. langdurige droogte, kunnen tochten gewijzigd of geannuleerd worden. Wie geïnteresseerd is en nog niet op de maillijst voorkomt, geeft best zijn adres door aan Eddy Saveyn (eddy.saveyn@gmail.com of 09/380.03.00) en ontvangt dan ongeveer een week vóór de uitstap nog een uitnodiging. Einde omstreeks 17u.

Zondag 18 augustus 2013

■ **KRB + IWG: 'Zomervlinders en andere insecten in het Burreken'.** Gids: Ronny De Clercq, tel. 055/45.63.42 of ronnydeclercq@pandora.be. Afspraak om 14u aan 'De Bramentuin', Ganzenberg te Schorisse. Hoogzomer is ook hoogtij in de insectenwereld. We ontdekken welke beestjes het natuurreservaat bewonen. Einde omstreeks 17u.

Woensdag 21 augustus 2013

■ **DE*plus:* Avondlijke natuurwandeling van de kop van de Oude Leie naar Grammene aan Noorderwal.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60; gsm enkel die avond: 0474/77.82.76. Afspraak om 19u aan de kop van de oude Leie van Grammene (kruispunt Dhoye-vaart Linkeroever). Genieten van avondlijke natuur, bloemen, vogelgeluiden. Einde rond zonsondergang. Meebrengen: stevig schoeisel, verrekijker.

Zaterdag 24 augustus 2013

■ **PWG + GZ: Planteninventarisatie rond de Schelde en Grootmeers te Zingem.** Gids: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62. Afspraak om 14u aan de Scheldebrug Zingem, kant Zingem. Einde omstreeks 17u. We inventariseren km-hok E3-11-24. Meebrengen: stevig schoeisel, flora's, loep.

■ **ZV: Natuurbeheerwerken gevolgd door BBQ.** Info Koen Gintelenberg, tel. 0475/42.42.86. Afspraak om 10u aan de Boembekemolen, Boembeke 18 te Brakel (Michelbeke). Beheerwerken in het omliggend natuurgebied tot rond 17u en tegen 18u BBQ, einduur niet bekend.

■ **HRZ: Nacht van de vleermuis.** Gidsen: Frederik Dierickx en Dirk Noël. We vertrekken om 20u aan de kerk van Herzele. Einde rond 21u. Onze gidsen vertellen jullie alles over het verborgen leven van de vleermuis. Met een beetje geluk ontdekken we de watervleermuis, dwergvleermuis of rosse vleermuis. Ook de laatvlieger en grootoorvleermuis laten zich misschien zien. De avondwandeling wordt gratis aangeboden. Iedereen is van harte welkom. www.natuurpuntherzele.be.

Zondag 25 augustus 2013

■ **VA+VWG: Vogelringactiviteit.** Gidsen: Lietaer Thijs (Thijs.Lietaer@telenet.be of tel: 0473/58.17.14) en Desmet Norbert. **inschrijven verplicht** bij Thijs! Max. deelnemers: 20. Afspraak om 6h45 op parking voor de kerk van Berchem (Kluisbergen). Vandaar verplaatsen we ons samen naar de ringplaats. We krijgen een unieke gelegenheid om vogelringers aan het werk te zien en vogeltjes van heel dichtbij tot in de details te bewonderen... Bij slecht weer zal deze activiteit niet doorgaan en worden de deelnemers verwittigd. Meebrengen: laarzen, verrekijker (ev. fototoestel), gidsen...

Vrijdag 30 augustus 2013

■ **DE*plus:* Europese Nacht van de Vleermuis.** Info: Koen Bilcke, tel 0473/81.43.58. Start aan het Ooidonk kasteel (Ooidonkdreef Deinze) om 20u30. Einde omstreeks 22u30. Dit jaar gaat de nacht van de vleermuis door rond het kasteel van Ooidonk. Tijdens de wandeling ontvang je heel wat informatie over de vleermuis en gaan we ook actief op zoek naar vleermuizen met behulp van een batdetector. De wandeling duurt ongeveer een uur maar de afstand blijft beperkt. Één wandeling is op maat voor jonge kinderen (en hun ouders). I.s.m. JNM Leievallei en milieuraad Deinze. Zie ook de achterflap in deze Meander

Zaterdag 31 augustus 2013

■ **DE*plus:* Natuurfeest.** Organisatie: Koen Houthoofd, tel 09/328.11.08. Het natuurfeest vindt dit jaar plaats in zaal Ter Wilgen (Poelstraat 70, Deinze). Om 18u30 verwachten we je op de receptie gevolgd door het traditionele eetfestijn, dit jaar met paella à volonté. Om 21u prijsuitreiking van de fotowedstrijd 'Mens en natuur'. Daarna zorgt DJ Jef Free voor de nodige muziek tot in de late uurtjes. Inkom gratis. Kostprijs paella: 6 euro (kinderen tot 6 jaar); 12 euro (tot 12 jaar) of 16 euro. Ten laatste op 21 augustus inschrijven via overschrijving op rek.nr: 979-4359750-90 van Natuurpunt Deinze *plus* met vermelding 'natuurfeest + aantal volw. en/of kinderen. Je kan ook een vegetarische paella kiezen, vermeld dit wel op de overschrijving. Meer info: zie www.deinzeplus.be.

■ **KBE: Werkdag in Bos t'Ename.** Begeleiders: Pieter Blondé, 0488/36.22.79 en Guido Tack, tel. 0474/90.02.30. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Voor meer details: zie 27 juli. Einde omstreeks 17u.

■ **NWB: Plantenstudiedag in Kieldrecht.** Gids: Mia Barbieur, GSM 0476/46.58.34. Samenkomst aan de kerk van Kieldrecht (Markt 1) om 9u30. Einde om 17u. De ganse

dag planteninventarisatie in kmhokken B4.52.41 en 34 rond de Grote Geul, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank.

Donderdag 5 september 2013

■ **IWG: Opstellen activiteitenkalender voor 2014.** Samenkomst om 20u in het Liedtskasteel, Parkstraat 4 te Oudenaarde. Einde omstreeks 22u30.

Zondag 8 september 2013

■ **OUD W-P: Open monumentendag: wandeling in Bos t' Ename.** Themawandeling met specifieke aandacht voor het onroerend erfgoed. Gids: Guido Tack, tel.0474/90.02.30. Samenkomst om 14u aan het Provinciaal Archeologisch Museum (PAM), Lijnwaadmarkt 20 te Ename. Einde omstreeks 17u.

■ **ZV: Open monumentendag: openstelling van (de restauratiewerken aan) de Boembekemolen.** Afspraak: van 10u tot 18u aan de Boembekemolen, Boembeke 18 te Brakel (Michelbeke). Bezoek onder begeleiding van een gids aan de Boembekemolen nu de restauratiewerken nog aan de gang zijn.

■ **VA+VWG: Vogelobservatie aan de moerassen van Harchies** (Henegouwen). Gids: Ludo Vanderlinden, tel. 0479/46.69.37. Samenkomst om 7 uur aan de kerk van Leupegem. Terug in Leupegem om 12u30. Misschien is de Visarend, zoals vorig jaar, op post. Ook andere roofvogels als buizerd, wespendief en bruine kiekendief zijn te verwachten, naast verschillende soorten eenden en andere watervogels. Meebrengen: laarzen, verrekijker (eventueel telescoop), vogelgidsen.

Woensdag 11 september 2013

■ **VWG +SL: Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep in het Stedelijk Centrum te Heurne**, o.l.v. Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86. Aanvang om 20u. Einde rond 22u30. Op deze bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) zul je ongetwijfeld nieuwe zaken bijleren. Er worden enkele voorstellingen gebracht, die kunnen gaan over diverse thema's: determinatie, reisverslagen, projectresultaten,… Dit zowel voor de beginnende vogelkijker als de meer gevorderde. De exacte inhoud maken we op voorhand bekend op ons forum www.natuur-forum.be --> Vlaamse Ardennen *plus*.

■ **SL: Cursus paddenstoelen voor beginners deel 1.** Samenkomst om 19u30 in cultuurcentrum De Mastbloem, Waregemsesteenweg 22 te Kruishoutem. Einde omstreeks 22u30. Elfenschermpje, vezelkop of hanenkam... in de cursus paddenstoelen voor beginners duiken we de wondere wereld van de zwammen in. Naast de leefwijze en eetbaar- of giftigheid van paddenstoelen staat vooral de herkenning van families en veel voorkomende soorten centraal in deze cursus. We geven je een leidraad die je wegwijs maakt in de enorme zwammendiversiteit die de provincie rijk is. Na twee voordrachten (11 en 18 sept.) en twee praktijkwandelingen (28 sept. en 5 okt) heb je inzicht in de paddenstoelenwereld. Lesgever is Hans Vermeulen, educatief medewerker Natuurpunt Educatie. Inschrijven kan door overschrijving van 30 euro (Natuurpuntleden) of 35 euro voor niet-leden op reknr BE 58 9796 3265 1179 van Georges Kuipers, Strijpstraat 18, 9750 te Zingem. Info: Georges Kuipers, tel. 09/384.64.27, georges_kuipers@hotmail.com. of bij Eddy Saveyn, eddy.saveyn@gmail.com tel. 09/380.03.00.

Donderdag 12 september 2013

■ **ZV: Vegetarische kookcursus, deel 1:** Vegetarisch hier, koken met inheemse kruiden. Herborist, hobbykok en natuurliefhebber Wouter De Tandt geeft samen met een gastlesgever/geefster 3 vegetarische kooklessen, telkens rond een ander thema. We leren koken met inheemse kruiden en meer exotische specerijen, en in de laatste les leren we enkele lekkere veggie gerechten klaarmaken, die snel klaar zijn: ideaal voor elke dag. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurlijke kruiden en specerijen en biologische producten. Na uitleg van Wouter gaat iedereen zelf aan de slag, om in groepjes een (h)eerlijk vegetarisch driegangenmenu klaar te maken, die we daarna samen degusteren. Na de maaltijd helpen we ook samen opruimen en afwassen. Inschrijven kan door een mail te sturen naar leen.detemmerman@gmail.com en 65 euro over te schrijven op rekeningnummer BE57 9201 0163 2135 van NP Zwalmvallei, Ommegangstraat te Brakel, ten laatste op maandag 02/09/2013 (inschrijving is pas bevestigd na betaling). Meer info bij Leen De Temmerman 0499/59.36.24. Telkens van 19u tot 22u. Meebrengen: snijplank, mesje, handdoek, schort. Locatie: BuSO St. Franciscusschool - Velzeke, Penitentenlaan 1 te Zottegem (Velzeke).Max. 15 deelnemers.

Zaterdag 14 september 2013

■ **NWB: Plantenstudiedag in Waulsort aan de Maas.** Gids: Andre Van den Bergh, tel. 052/35.05.18; GSM 0472.68.83.35. Samenkomst aan de kerk van Waulsort (rue de l'église/rue du Parvis) om 9u30. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok H5.57.42 met daarin het dorp, een kasteelruïne, Maasrotsen en beide oevers, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Liefhebbers uit onze regio kunnen kostendelend meerijden (contact nemen met Karel De Waele, 09/386.45.60 of via mail karel.de.waele@skynet.be.

Zondag 15 september 2013

■ **DE*plus:* Familiale fietstocht.** Gidsen: Geert De Sutter, tel: 09/328.40.48 en Paul De Wilde, tel: 0478/36.75.51. We verzamelen om 10u aan de hoofdkerk van Deinze. We fietsen via landelijke wegen en langs de vaart naar Eeklo. Daar bezoeken we het Provinciaal domein 'Het Leen'. Einde voorzien omstreeks 17u30. Afstand ongeveer 50 km. Meebrengen: picknick en fiets in goede staat.

Woensdag 18 september 2012

■ **SL: Cursus paddenstoelen voor beginners deel 2.** Samenkomst om 19u30 in cultuurcentrum De Mastbloem, Waregemsesteenweg 22 te Kruishoutem. Einde omstreeks 22u30. Lesgever is Hans Vermeulen, educatief medewerker Natuurpunt Educatie. Zie ook 11 september.

Donderdag 19 september 2013

■ **ZV: Vegetarische kookcursus, deel 2:** Vegetarisch elders: koken met specerijen. (zie 12 september 2013).

Zaterdag 21 september 2013

■ **PWG+ SL: Planteninventarisatie in Kruishoutem dorp.** Gids: Henk Coudenys (tel 09/386.97.11; coudenys.henk@belgacom.net. Afspraak om 14u aan de parking marktplein Kruishoutem aan de Waregemsesteenweg tegenover de bibliotheek. We inventariseren het km-hok E2-17-11. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: stevig schoeisel, flora's, loep.

■ **PAWG: Determinatietocht voor paddenstoelen in het Bruinbos/Makegembos.** Gids: Marcel De Vos, tel. 09/329.01.95. Aansluiting bij de uitstap van de Oostvlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW). Afspraak om 9u30 aan de kerk van Schelderode, Gaverse Steenweg. Voor verdere details: zie 17 augustus. Einde omstreeks 12u.

■ **ZV: Werkdag Middenloop Zwalm.** Contactpersoon: Chris Nuyens tel. 0495/67.96.15. Afspraak om 10u aan de Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel. Einde rond 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, werkhandschoenen.

Zondag 22 september 2013

■ **VA+ WMB: Gezinswandeling in de Schamperij en omgeving (Maarkebeekvallei).** Gids: Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10. Samenkomst om 14u aan de kerk van Maarke voor een landschapswandeling en een kennismaking met het bebost deelgebied Schamperij. De Maarkebeekvallei strekt zich uit over de gemeenten Oudenaarde, Maarkedal en Horebeke en is grotendeels gelegen op de noordelijke (steile) flank van de Maarkebeek. Het doet denken aan de landschappen van Valerius de Saedeleer. Einde om 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, verrekijker.

Donderdag 26 september 2013

■ **ZV: Vegetarische kookcursus, deel 3:** Veggie voor elke dag: eenvoudige en snelle gerechten (zie 12 sept.).

■ **HRZ: Voordracht natuurfotograaf Marc De Schuyter.**

Marc De Schuyter is de auteur van het natuurfotoboek 'Focus op onze natuur'. Locatie en tijdstip wordt later op onze website vermeld. www.natuurpuntherzele.be.

Zaterdag 28 september 2013

■ **KBE: Werkdag in Bos t'Ename.** Begeleiders: Pieter Blondé, 0488/36.22.79 en Guido Tack, tel. 0474/90.02.30. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Voor meer details: zie 27 juli. Einde omstreeks 17u.

■ **VUB+JNM+ZV: Beheerwerken in natuurgebied Parkbos-Uilenbroek i.s.m. JNM.** Verantwoordelijke: Dominiek Decleyre, tel 0499/80.89.20. Deze activiteit is tevens de startdag voor JNM. Samenkomst om 9u aan de picknicktafel aan de Waesberg te Lierde. Afvoer van maaisel in de bronzones en bosrand in het deelgebied Uilenbroek. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen + picknick + riek. Drank wordt voorzien door Natuurpunt.

■ **SL: Cursus paddenstoelen voor beginners praktijkles deel 1** (Astenedreef te Astene). Samenkomst om 9u aan de parking van 'De Ceder', Parijsestraat 34 te Astene-Deinze. Lesgever is Hans Vermeulen, educatief medewerker Natuurpunt Educatie. Einde omstreeks 12u. Zie ook 11 september.

■ **NWB: Plantenstudiedag in de Putten te Kieldrecht**. Gids: René Maes, tel. 03/252.41.23. Wegens de kermis te Kieldrecht is de samenkomst aan de kerk van Verrebroek (Verheyenplein 1) om 9u30. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok B4.52.32, met Scheldepolders en zilte graslanden, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Liefhebbers uit onze regio kunnen kostendelend meerijden (contact nemen met Karel De Waele, 09/386.45.60 of via mail karel.de.waele@skynet.be.

Zondag 29 september 2013

■ **DE*plus*: Familiale wandeltocht in Gent, 'de groene geschiedenis van Gent'.** Gids: Paul Geeroms, tel 0475/34.95.13. Start aan het station van Deinze om 9u50 stipt of aan het station Gent Dampoort om 10u25. We maken een wandeling langs Gentse parken en tuinen en ontdekken de rijke 'groene historie van de Floralien stad' van de middeleeuwen tot nu. Einde omstreeks 17u. aan het Sint Pieters station (of in Deinze om 17u21) Meebrengen: picknick en goede wandelschoenen.

■ **GZ: Familale natuurwandeling door Grootmeers-Kleinmeers te Zingem.** Contactpersoon: Eddy Van Den Abeele, tel 09/384.43.54 of 0474/62.20.52. Samenkomst om 14u aan Huize Adelgoed, Omgangstraat 41 in Zingem. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen. Na de wandeling eten we pannenkoeken.

■ **KRB: lekkers van de boomgaard.** Gids: Filip Hebbrecht, tel.055/49.55.63 of filip.hebbrecht@pandora.be. Afspraak om 14u aan Perreveld t.h.v. nr. 14 te Zegelsem. We laten u graag kennis maken met de rijkdom van de hoogstamboomgaard.Welke soorten fruit gedijen goed, hoe zit het met de snoei, wat doe ik met het fruit? Een infostand met natuurboeken, proevertjes en een snoeidemo maken u wegwijs. Indien er veel fruit is kan er geplukt worden voor thuisgebruik. Einde omstreeks 17u.

Woensdag 2 oktober 2013

■ **PAWG: Determinatietocht voor paddenstoelen in Heerlijkheid Hemsrode.** Gids: Christine Hanssens tel. 056/21.23.13. Aansluiting bij de uitstap van Mycologia Zuid-West-Vlaanderen. Afspraak om 13u30 aan de kerk van Anzegem. Voor verdere details: zie 17 augustus. Einde omstreeks 16u30.

Zaterdag 5 oktober 2013

■ **SL+ VWG: Trektelvoormiddag (Eurobirdwatch).** Gids: Paul Vandenbulcke tel. 0475/34.65.86.We bemannen onze trektelpost vanaf zonsopgang (8u) tot minstens 11u en langer indien de trekomstandigheden goed zijn. Raadpleeg onze website http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/activiteiten.php om te weten te komen op welke plaats in onze regio we zullen trektellen. Meebrengen: warme kledij, verrekijker, vogelgids, evt. telescoop.

■ **SL: Cursus paddenstoelen voor beginners praktijkles deel 2** (bos t'Ename te Ename). Samenkomst om 9u aan de kerk van Ename, Enameplein te Ename. Lesgever is Wim Veraghtert, educatief medewerker Natuurpunt Educatie. Einde omstreeks 12u. Zie ook 11 september.

Zondag 6 oktober 2013

■ **KRB +IWG: 'Beestjes in het bos'. (Openingsweekend Week van het Bos).** Gids: Ronny De Clercq, tel. 055/45.63.42 of ronnydeclercq@pandora.be. Afspraak om 14u aan 'De Bramentuin', Ganzenberg te Schorisse. Kleine ongewervelde beestjes maken 98 % uit van alles soorten in het bos. Kom ze ontdekken. Einde omstreeks 17u.

Zaterdag 12 oktober 2013

■ **ZV: Appelpluk.** Info An De Schrijver, 0484/77.72.44. Afspraak vanaf 9u30 aan de boomgaard te Boembeke, aan de Langendries te Zottegem (op 100m van de Zwalm); einde rond de middag. Er worden appels geraapt en geplukt voor het persen tot appelsap. De appels worden na de middag verwerkt in de mobiele fruitpers aan de Boembekemolen. Doel is dat we dat sap kunnen serveren op onder meer de Lentemaaltijd en de Boembekefeesten en dat we daarbuiten het sap te koop kunnen aanbieden. Een deel van het sap wordt gebruikt voor de productie van ons bier Boembeke Luiwerk.

■ **ZV: Mobiele fruitpers.** Info An De Schrijver, 0484/77.72.44. Van 10u tot 17u aan de Boembekemolen, Boembeke 18 te Brakel. De mobiele pers spoelt, raspt, perst en pasteuriseert. Het gepasteuriseerde sap wordt afgevuld op vaatjes van 5 liter (type plastiek-in-karton) en kan je twee jaar bewaren. www.mobielefruitpers.com.

■ **PAWG + OUD W-P: Determinatietocht voor paddenstoelen in het bos t'Ename – Wallebos.** Afspraak om 9u30 aan de loods Natuurpunt, Braambrugstraat 43 te Ename. Voor verdere details: zie 17 augustus. Einde omstreeks 12u.

■ **OUD W-P: Nacht van de duisternis in de Reytmeersen.** Gidsen: Günther Groenez, tel. 0486/16.74.30 en Alexander Van Braeckel, tel.0473/85.45.62. Samenkomst om 20u aan het begin van de Hemelrijkstraat te Nederename. Thema-activiteit rond 'nacht van de duisternis' met o.a. sterrenkijkactiviteit.

■ **MOW Maarkedal: Nacht van de duisternis: Vuurwandeling**. Start en inschrijving tussen 20 en 21u aan café 'De Zullezitter', Langestraat 2 te Schorisse (buurt van de Delhaize). Wandeling zonder gids, individueel of in groepjes (een trajectbeschrijving wordt meegeven). Onderweg zijn er vier stops voorzien, waar een (ander type) vuur te zien is. Daar valt iets te beleven of wordt er uitleg gegeven. Gevarieerde wandeling van ongeveer 5 km langs verharde wegen. Het plannetje dat meegegeven wordt is tegelijk een opdrachtenblad. Vragenlijst wordt afgegeven in café de Zullezitter waar ook de prijzen kunnen afgehaald worden.

■ **NWB: Plantenstudiedag in Ukkel.** Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54. Samenkomst op de parking van het station Moensberg (Horzelstraat 1180 Ukkel – verlengde van de Grote Baan in Drogenbos) om 9u30, Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok E4.45.32, op en rond het oude kerkhof van Sint-Gillis in de Stillelaan te Ukkel, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Aansluitend vergadering voor het opstellen van de kalender 2014. Voorstellen kunnen ook vooraf telefonisch of schriftelijk doorgegeven worden aan André Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel. 052/35.05.18, e-mail: andre.vandenbergh@skynet.be. Liefhebbers uit onze regio kunnen kostendelend meerijden (contact nemen met Karel De Waele, 09/386.45.60 of via mail karel.de.waele@skynet.be.

Zondag 13 oktober 2013

■ **RO: Appelpluknamiddag aan de Waaienberg.** Coördinatie: Walter Vandermeulen tel: 0496/53.00.85,

e-mail: waltervdm3401@hotmail.com. Samenkomst om 15u aan de boomgaard in de Waaienbergstraat te Ronse, Einde voorzien rond 17u. Meebrengen: laarzen, emmer, handschoenen.

■**DE*plus:* Paddenstoelenwandeling in Astenedreef.** Gids: Eddy Saveyn, tel. 09/380.03.00 i.s.m. Stad Deinze. Samenkomst op de parking van de Ceder om 14u. Tijdens deze gezinswandeling gaan we op zoek naar heksenkringen, elfenbankjes, heksenboleten, duivelseieren en andere herfstverschijnselen. Einde rond 17u. Wie een loep of paddenstoelenboekje heeft mag dit meebrengen.

■**HRZ: Paddenstoelenwandeling.** Gids: Frederik Dierickx. We vertrekken om 9u30 aan de Oude Steenbakkerij, Kauwstraat 103, Sint-Lievens-Esse. Einde rond 12u. Is de paddenstoel een plant of een schimmel? Waar groeien ze het liefst? Waarom zijn sommige te eten en andere uiterst giftig? www.natuurpuntherzele.be.

Zaterdag 19 oktober 2013

■**PAWG + RO: Determinatietocht voor paddenstoelen in het Sint-Pietersbos te Ronse.** Gids: Willy Termonia, tel. 055/21.86.90. Afspraak om 9u30 aan de kerk van Louise-Marie, La Salettestraat. Voor verdere details: zie 17 augustus. Einde omstreeks 12u.

■**PAWG + RO: Determinatietocht voor paddenstoelen in Oude spoorweg te Ronse.** Gids: Willy Termonia, tel. 055/21.86.90. Afspraak om 13u45 aan het Paterskerkje, Elzelestraat (tegenover Mgr. Beylsstraat). Voor verdere details: zie 17 augustus. Einde omstreeks 16u30.

■**RO: Nachtwandeling in de Pyreneeën langs het wandelpad te Ronse.** Thema: nachtleven en (bij)geloof in de natuur Gidsen: Gudrun Snauwaert en Ringo Vanovertvelt. Samenkomst om 19u bij Hof ter Guchten Rotterij 278 te Ronse. Einde voorzien rond 21u. Meebrengen: laarzen, zaklamp. Info via Ringo tel 0468/32.21.98 e-mail: elfride.ringo@gmail.com.

■**ZV: Werkdag Middenloop Zwalm.** Contactpersoon: Chris Nuyens tel. 0495/67.96.15. Afspraak om 10u aan de Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel. Einde rond 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, werkhandschoenen.

Zondag 20 oktober 2013

■**SL+ VWG: Trektellen.** Gids: Paul Vandenbulcke tel. 0475/34.65.86. We bemannen onze trektelpost vanaf zonsopgang (8u) tot minstens 11u en langer indien de trekomstandigheden goed zijn. Raadpleeg onze website http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/activiteiten.php om te weten te komen op welke plaats in onze regio we zullen trektellen. Meebrengen: warme kledij, verrekijker, vogelgids, ev. telescoop.

■**DE*plus:* Familiale wandeling langs trage wegen te Gottem.** Gidsen: Eddy Vervynck, tel 0496/62.63.03 en Paul De Wilde, tel 0478/36.75.51. Start om 14u aan de kerk van Gottem. Op de dag van de trage weg wandelen we langs de talrijke kerkwegels van Gottem en ontdekken zo enkele mooie landschappen. Meebrengen: goede wandelschoenen, bij veel regenval zijn laarzen aangewezen. Einde rond 17u.

■**ZV: Dag van de trage weg: flirten met de grens van St.-Maria-Lierde.** Gids: Karel De Wagter, tel. 0485/99 55 86. Afspraak om 14u aan de kerk van Sint-Maria-Lierde. Een wandeling in samenwerking met vzw Trage Wegen en MOW.

■**RO+MOW+TW: Dag van de trage weg te Ronse.** Gidsen: Filip Keirse, Roland Drieghe, Christophe Van Thuyne en Isabelle De Vleesschauwer. Samenkomst om 14u aan CC De Ververij, Wolvestraat 37 te Ronse. Keuze uit drie lusvormige wandelingen (5, 7 of 10 km): De cultuurhistorische wandeling (5 km) brengt je langs de Fiertelmeers, Schavaart en de Hemelberg. De natuurwandeling (7km) heeft een bezoek aan het Bois Joly als extraatje. De vergezichtenwandeling (10 km) leidt je langsheen de Hemelberg en de Spichtenberg. De bovenloop van de Nederholbeek is het avontuurlijke hoogtepunt van deze wandeling. Ongetwijfeld maak je dus kennis met een weg, een plantje of een verhaal dat voor jou onbekend was. Einde omstreeks 17u met achteraf mogelijkheid voor een drankje in CC De Ververij. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel. Gratis deelname en wandelfolder. Let op: **Vooraf inschrijven is noodzakelijk** bij 055/23.27.76 tijdens de kantooruren of tragewegen@ronse.be. Organisatie i.s.m. de stad Ronse.

Zaterdag 26 oktober 2013

■**KBE: Werkdag in Bos t'Ename.** Begeleiders: Pieter Blondé, 0488/36.22.79 en Guido Tack, tel. 0474/90.02.30. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Voor meer details: zie 27 juli. Einde omstreeks 17u.

■**PAWG + SL: Determinatietocht voor paddenstoelen in het Lozerbos.** Afspraak om 13u45 aan de kerk te Lozer, hoek Lozermolenstraat en Lozerkerkweg. Voor verdere details: zie 17 augustus. Einde omstreeks 17u.

■**SL: PP-voorstelling over 'Equador'** door Peter Depodt in zaal Amigo te Heurne.

Biologische groenteteelt

Ourobouros.be

Flexibele groentenmanden

Uw reclame in Meander bereikt 2600 leden-gezinnen in de regio Vlaamse Ardennen *plus* en meer dan 250 sympathisanten over gans Vlaanderen
Geïnteresseerd? Contacteer voor meer inlichtingen één der redactieleden (zie colofon).

KIES VOOR BIO-GROENTE- EN FRUITPAKKETTEN

- eigen teelt
- akkervers
- seizoensgebonden
- 15 afhaalpunten (depots)

OF BEZOEK ONZE HOEVEWINKEL

- dagelijks verse groenten en fruit
- dagvers biologisch brood en gebak
- biologische zuivelproducten en vleesvervangers
- herboristerij en natuurzuivere verzorgingsproducten

Openingsuren hoevewinkel: ma, di, do, vrij: 10u-13u en 15u30-18u30
woe: 13u30-18u30, zat : 9u-17u

Voor meer info, surf naar:
www.gastvrijeaarde.be
www.blauwkasteel.be

BLAUW KASTEEL
SCHELDEWINDEKE
BIOLOGISCHE GROENTETEELT

Gastvrije Aarde

LE ROY RINASSUR BVBA
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
Tel: 09/385.44.60 - 09/385.61.32
e-mail: leroy@rinassur.be

Crelan

verzekeringsmakelaar nr. 13839

ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD

alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen

MICHAEL BEKAERT

Ganzendam 9 - 9890 Vurste
Tel: 0497/43.01.79

Office Partners

méér dan complete kantoorinrichting

gratis cataloog
& info folder
professioneel advies op maat

http://www.officepartners.be
e-mail: officepartners@skynet.be

Doornikstraat 8 - 9700 Oudenaarde
Tel: 055/30.41.13 - Fax: 055/30.91.13

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert

Gentse Steenweg 138
9620 Zottegem

09/361 03 00
jan.francois@telenet.be
www.aardbol.be

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be

BOEKHANDEL

Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde

Tel: 055/31.44.77
Fax: 055/30.03.45

P.V.S.
electronic developments

ELEKTRONICA
-ontwerp -productie -consulting

Alle info: **info@pvsed.com** of **tel.055/49.60.12**
na afspraak: Neerstraat 28, Nederzwalm

+ ZAKLAMPEN
merk **FENIX**
Volledige gamme op: www.fenix-nederland.nl

Boomkwekerij
DE BOCK LV

Wij zijn specialisten in
Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen

Pelikaanstraat 89
9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'

Dierenartsen De Pourcq Bernard
en Moreaux Philippe

Blauwesteen 43 te 9600 Ronse

www.dierenartsenpraktijkblauwesteen.be
tel: 055/21.38.19

uit sympathie

Het verhaal van een imker...

Gilbert De Ghesquière

We weten al lang dat de honingbij het moeilijk heeft, niet alleen in ons landje, maar zowat overal ter wereld waar ze als ijverige stuifmeeldrager en nectarverzamelaar door mensen wordt ingezet. De jongste maanden horen en lezen we alsmaar meer alarmerende berichten over bijen die verdwijnen, of die bij bosjes sterven in de buurt van hun kast. Nu zou je denken dat het leven van zo'n diertje weinig om het lijf heeft, en voor insectenkenners leest als een open boek. Maar dat valt dik tegen. Als een bijenvolk ziek wordt of erger, kan er van alles aan de hand zijn. Een diagnose stellen is vaak moeilijk: wat is oorzaak en wat is gevolg? Wanneer een kast geteisterd wordt door de varroamijt, worden bijen gevoeliger voor andere plagen, maar ze waren misschien al verzwakt door andere oorzaken: een gebrek aan variatie in het voedselaanbod, een of andere besmetting, een overdosis herbiciden, een kouwe natte lente,...

Een imker woont met zijn of haar bijenvolken nooit in luilekkerland, maar in een (landelijke of een verstedelijkte) omgeving waarop hij of zij weinig of geen impact heeft. Hoe meer biodiversiteit, hoe minder vervuild of vergiftigd, hoe gezonder. Bijen kunnen een paar kilometer ver hun boodschappen doen, en hoe meer keuze ze hebben in hun voedselaanbod, hoe kleiner het risico dat ze in hun ongeluk vliegen en des te lekkerder de honing. Zo stellen wij ons dat tenminste voor, met ons mierenzoet bijenverstand.

We zouden het als apicultuurbarbaren ook niet wagen om er ook maar één alinea over te schrijven, ware het niet dat we wakker werden geschud door het verhaal van een imker, dat via een mailketting bij de redactie van Meander binnenliep. Het is een lang verhaal, recht evenredig met de frustratie om na jaren van zorgzaam werken met de natuur het onderspit te moeten delven tegen een natuurvijandige omgeving. En het gaat ook niet enkel om het lot van wat honingbijen die het niet meer uithouden in Maizena, maar om zoveel soorten die er hun stem niet meer kunnen of durven verheffen, zoals de veldleeuwerik die moest migreren naar natuurgebiedjes (we hoorden er laatst nog eentje in de buurt van de kerncentrale van Doel).

Aanleiding voor het bericht van onze imker (die vroeg om zijn naam niet te vermelden) is het Europees besluit om enkele erg funeste herbiciden te verbieden. Er is nog volop discussie of die stoffen nu wel of niet of maar een beetje verantwoordelijk zijn voor het bijendebacle. Het is hier dat het verhaal van de imker begint, en andere imkers kunnen zich daarin herkennen of misschien ook helemaal niet, misschien omdat zij minder diep in Maizena wonen. We doen van het verhaal niets af, en voegen er zelf ook niets meer aan toe. Maar in een volgende Meander zou een bloemlezing van lezersreacties misschien niet misstaan.

"De noodzaak om een groener Europees landbouwbeleid kan je op verschillende manieren uitleggen. Dit is er een van. Ik heb echter bedenkingen bij het opleggen van maatregelen vanuit Europa alleen.

Ik hou enkele bijenvolken in mijn tuin maar ik heb ernstige vragen bij de veerkracht van imker en

BIO SHOP®

De Zonnebloem

Al meer dan 25 jaar vind je bij ons
alles voor een gezonde levenswijze

Het grootste gamma biologische voeding in de streek
massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen

Steeds 10 % korting voor NP-leden
op het ruimste aanbod natuurstudieboeken

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

honingbij. Positief blijven in dit verhaal is niet evident, zeker niet als ik dagelijks zie dat het nog steeds de verkeerde kant uitgaat. De mens vernietigt zijn eigen leefomgeving.
Dit artikel geeft een actueel beeld van juni 2013, een concrete situatieschets van de omgeving rond mijn bijenvolken. Achter mijn bijenhal staat maïs zo ver als ik kan kijken, vijf percelen op rij. Vergeet de vruchtafwisseling want deze situatie herhaalt zich de meeste jaren. Vruchtafwisseling is me altijd verteld, is de eerste regel tegen ziekten en plagen.

Deze maïs is behandeld met *neonicotinoïden* tegen plaaginsecten. De zaden worden 'gecoat' (gedrenkt in bestrijdingsmiddelen) zodat elk insect dat het in zijn hoofd haalt om van de plant te eten ter plekke dood valt.

Honingbij op akkerdistel *foto: Gilbert De Ghesquière*

Dit systemische middel verspreidt zich in de volledige plant gedurende de ganse levensduur van de plant en spoelt bovendien uit in de bodem en de waterlopen. In het prille groeistadium van de plant vormen zich druppeltjes op de bladeren die uit de plant komen. Dit zweten van de bladeren of guttatiewater is zeer giftig. Bijen hebben veel water nodig voor de verzorging van hun larven en halen dit water bij voorkeur op planten in de omgeving. Water op planten is veiliger voor hen dan water in een poel want in een poel kunnen ze verdrinken. Een bij die van dit guttatiewater drinkt sterft ook ter plaatse. Als de plantjes iets groter worden zullen alle velden bespoten worden met een herbicide dat alle onkruid doodt uitgezonderd de maïs. Ik stel me de vraag welk onkruid in Vlaanderen een maïsveld kan overwoekeren, maïs is namelijk een plant die ongeveer 3 meter hoog kan worden. Haagwinde, akkerwinde en grassen met worteluitlopers kunnen in sommige bermen een probleem vormen maar dit is geen geldig excuus om duizenden ha plat te spuiten en bermen niet selectief te vernietigen.

In de nazomer bloeit de maïs. Alle bijen zijn dan hopeloos op zoek naar stuifmeel om hun larven te voorzien van eiwitten. Ze vinden niets anders dan maïsstuifmeel want er is niets anders in de omgeving. Bijna alle kleine landschapselementen zijn hier verdwenen in de voorbije decennia. Alle bermen zijn al lang gemaaid en andere interessante vruchten staan er weinig of niet op de velden in mijn omgeving. De voedingswaarde van maïsstuifmeel is zeer laag voor honingbijen maar het echte probleem schuilt weer in de neonicotinoïden in het stuifmeel. De bijen die hiervan eten raken gedesoriënteerd en vinden hun kasten moeilijker of niet terug. Het stuifmeel dat naar de kasten komt wordt gevoerd aan de larven. Dit vergiftigde voedsel legt een ernstige hypotheek op de overlevingskans van de bijenvolken in de winter. De bijen verzwakken en parasieten zoals de varroamijt en virussen krijgen vrij spel in de kasten. De meeste imkers verliezen dan ook een buitensporig hoog percentage aan volken tenzij ze de volken nog eens stevig te lijf gaan met bestrijdingsmiddelen tegen de parasieten.

Drie van de vijf neonicotinoïden zijn verboden vanaf 1 december 2013 in België maar ik hou mijn hart vast voor wat in de plaats zal komen want de opeenvolgende bestrijdingsmiddelen vernietigen steeds meer. Eerst was er DDT, dan Agent Orange en nu de neonicotinoïden waarvan de gevolgen zich niet beperken tot de insecten. De (insectenetende) akkervogelpopulaties zijn momenteel gedecimeerd. In de jaren 70 was de veldleeuwerik een vrij algemene broedvogel maar wie nu nog een veldleeuwerik wil zien die moet al zeer goed zoeken en veel geluk hebben. In Nederland daalde de populatie sinds de jaren zeventig met 96 %. In de velden bij ons zie ik er geen meer.
Ik ga even kijken in de bermen van de velden maar stel vast dat die vakkundig worden gesproeid met glyfosaat. Glyfosaat is het actieve bestanddeel van onder meer Roundup. Hier groeit dus niets meer, geen paardenbloem, geen gras, niets.
Op sommige percelen maakt de landbouwer het de gemeente wel erg makkelijk om hun bermen langs de kant van de weg te 'onderhouden' want ook deze worden in dezelfde sproeibeurt meegenomen.
Ook de landweg tussen de maisvelden wordt helemaal dood gesproeid.

Aha, de weiden! Laat ons even kijken. Het spijt me maar ik zie geen enkele bloem.
Intensieve veehouderij laat geen plaats voor

boterbloemen of paardenbloemen in de weiden. Er mag enkel gras groeien want landbouwexperts hebben berekend dat dit toch wel enkele euro's verschil maakt op jaarbasis. En wie daarover problemen maakt die raakt aan het inkomen en de zelfstandigheid van de landbouwer. Dus deze weiden worden gesproeid met selectieve herbiciden.
Er is ook een industriezone vlakbij maar daar zie ik hetzelfde verhaal. In de bufferzone rond het bedrijf groeien wel bomen en struiken maar de kruidlaag is zo dood als een pier. Glyfosaat op een stort van zwerfvuil.

In de 'Code van goede landbouwpraktijken' lees ik helemaal vooraan: het moet een uitdaging zijn voor allen die dagelijks werkzaam zijn in en rond de land- en tuinbouwsector om op basis van deze code te trachten een oordeelkundig en verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te realiseren. In de praktijk zie ik dus een heel ander verhaal want mijn omgeving is een openluchtlaboratorium. Insecten en vogels worden vakkundig vernietigd. Wilde planten horen er niet thuis, ook niet aan de randen. Het ministerie van landbouw klopt zich op de borst en zegt dat het gebruik en de hoeveelheid gewasbeschermingsmiddelen drastisch is verminderd. Wat ze er niet bij vertellen is dat de meeste middelen tot 1000, een miljoen of een miljard keer giftiger zijn dan vroeger. De letale dosis van neonicotinoïden voor een insect is in de orde van nanogram. Waar de middelen vroeger letaal waren in gram of milligram is dit nu zo met een miljardste van een gram. Die officiële teksten zijn dus zeer misleidend.

In 2009, 2010 en 2011 had ik elk jaar opnieuw massale en acute bijensterfte door het gebruik van pesticides. De bijen vallen dan in de zomermaanden massaal met duizenden dood voor de kasten. De meeste bijen keren echter niet terug en sterven op de velden. Het eerste jaar gebeurden er geen analyses omdat er geen kanaal bestond dat dit wilde ernstig nemen. Het tweede jaar wees de analyse uit dat dit te wijten was aan een verboden product. Het derde jaar was het een combinatie van verschillende producten die in combinatie de sterfte veroorzaakte. Dit is niettemin telkens opnieuw een zeer abnormale en plotselinge gebeurtenis die je niet kan vergelijken met de verdwijnziekte bij bijen. Het toont aan in welke omgeving we leven. Andere nectareters zoals vlinders, hommels en andere insecten sterven dan ook massaal maar geen haan kraait daar naar. Ik hou mijn hart vast voor wat kan komen dit jaar.

Ik stel vast dat landbouwer op de akkerbouwbedrijven slaaf is geworden van de agro-industrie voor gewasbeschermingsmiddelen en zaadbedrijven. De boer die vee houdt is de slaaf van de veevoederbedrijven.

Er is één constante. Grootschaligheid en veel geld. Als Europeaan betaal ik dus mee voor 42 % van het Europees budget voor een beleid dat mijn omgeving vernietigt. Dat is straf. Ik zou ermee kunnen leven als die steun naar de landbouwgezinnen zelf gaat maar die mogen het integraal doorstorten naar de multinationals. Eerder deze maand is in de VS weer een landbouwer veroordeeld voor het gebruiken van zijn eigen zaad. Monsanto had hem voor de rechter gedaagd omdat hij zijn eigen zaad had gebruikt dat besmet was met genetisch gemodificeerde genen. En de rechter koos voor het geld en de multinational, jammer voor de slaaf. De GGO's zijn de nieuwe stap van die zaadveredelingsbedrijven. Ze maken de landbouwer volledig afhankelijk van de industrie en laten geen ruimte voor eigen zaadteelt en diversiteit in landbouwgewassen.

De biodiversiteit, onze levende buffer tegen plagen, onze natuurlijke genetische erfenis, de ruggengraat van het ecosysteem waar we zelf deel van uitmaken staat zeer zwaar onder druk. Volgen we verder de weg van de agro-industrie? De multinationals voor gewasbeschermingsmiddelen en zaadbedrijven zoals Syngenta, Bayer en Monsanto? De veevoederbedrijven?

Wie het waagt om te protesteren tegen Monsanto zoals eerder deze maand in Antwerpen, die krijgt een GAS-boete. Dit is Clockwork Orange ten top in Vlaanderen.

Dit artikel is niet bedoeld noch gericht naar individuele landbouwers. Ik heb heel veel respect voor familiale landbouwbedrijven en landbouwers die hard moeten werken om hun brood te verdienen. Het geeft wel een beeld van de huidige stand van zaken en mentaliteit. De overheid verschuilt zich vaak achter goed bedoelde initiatieven en campagnes maar dit zijn de feiten. Voor sommigen zal de stap zeer groot

Meer dan 100 soorten vogels
en meer dan 60 soorten dagvlinders
waarnemen in 1 week tijd?
Meer dan 300 dagen zon per
jaar en een zwembad?

Vakantiewoning Casa Mata
Spaanse Pyreneeën
Alle info: www.casamata.info

zijn, voor anderen te groot, maar de mentaliteit moet dringend worden bijgestuurd.

Ik geef nog een concreet voorbeeld. Een aantal van die maisvelden in de buurt ligt op sterk hellend terrein. Jaarlijks spoelen daar tonnen vruchtbare aarde naar beneden. Momenteel wordt op die velden geen enkele erosie-beperkende maatregel toegepast. De zaailijnen lopen in de richting van de helling, er zijn geen bufferzones die slib opvangen en na de oogst ligt het perceel meer dan 6 maand naakt uit te spoelen. De oogst gebeurt met veel te zware machines in soms zeer natte omstandigheden die de structuur van de bodem totaal verwoesten. Grootschaligheid kent geen respect voor dergelijke zaken. Als de maïsoogst achter de rug is dan ziet Vlaanderen er weer uit zoals na de bombardementen in de eerste wereldoorlog.

Zoals gezegd heb ik bedenkingen bij het opleggen van Europese groene maatregelen. De lokale en nationale overheden kunnen nu ook al veel meer maatregelen laten naleven dan ze momenteel doen. Het platspuiten van bedrijventerreinen en openbare bermen zijn daar een voorbeeld van. Dit zijn dingen die niet afhangen van een Europees landbouwbeleid. We kunnen meer maar we doen het niet uit eigen wil en verschuilen ons achter een Europees klimaat.

De arrogantie van het geld kent geen grenzen. We staan in een bad met chemicaliën en ze blijven beweren dat het zuiver water is. Ik vraag me af welk soort voeding die mensen aan hun kinderen geven. Fastfoodketens varen er vast wel bij.
Ik vraag me ook af in welke omgeving mijn kinderen en kleinkinderen later zullen leven."

Een imker.

Fotowedstrijd

Natuurfotografen opgelet! Natuurpunt Deinze *plus* zet samen met Foto Video Gsm Mac Deinze een jonge traditie verder en nodigt enthousiaste amateurfotografen uit om mee te dingen naar de prijs voor de beste natuurfoto.
Deze keer verwachten we u met het fototoestel in aanslag in de ganse regio 'Vlaamse Ardennen *plus'*. Welke gemeenten daarvan deel uitmaken vindt u in de colofon of op het kaartje vooraan op de kaft.

Wat moet u bij deze editie voor de eeuwigheid vastleggen? Het thema moet betrekking hebben op de mens en natuur in de meest ruime zin. Voor uw camera kunnen personen wandelen, fietsen, werken, spelen, slapen … of gewoon genieten in een groene omgeving die 'natuur'- lijk centraal staat.

Digitale foto's worden in HD in JPG formaat gemaild naar info@deinzeplus.be. Alle foto's moeten in ons bezit zijn voor 1 augustus 2013. De digitale foto's komen gedurende de wedstrijd op de website te schitteren van Deinze *plus*. Van analoge kleurfoto's (13 x 18 cm) genieten wij ook en die stuurt u of geeft u af bij: 'Natuurpunt Deinze *plus* (secretariaat), Blekerij 96, 9800 Deinze' met vermelding 'Fotowedstrijd Deinze *plus'*. Voeg bij de foto een titel, korte uitleg, plaats van actie met uw naam, adres, telefoonnummer en e-mail. Elke deelnemer kan 2 foto's indienen waarvan slechts één mag meedingen voor het eindklassement.

En hopelijk valt u in de prijzen natuurlijk!

Er zijn 2 categorieën: jeugd (- 18 jarigen) en volwassenen. De 1ste prijs in de jeugdcategorie bedraagt een waardebon van 50 euro en voor de fotokampioen onder de volwassenen is er een heuse Nikon Fieldscope kijker te winnen. Er is trouwens ook een publieksprijs voorzien in de vorm van een waardebon: iedereen die de website bezoekt kan -eenmalig!- op zijn favoriete foto stemmen. Dus vergeefse moeite de ganse familie aan te sporen 10 keer te klikken op een geslaagde close-up van uw nichtje met die schattige brulkikker… De uitslag wordt bekendgemaakt op het avondfeest van Natuurpunt Deinze *plus* op 31 augustus 2013.

Lees best het reglement 'Fotowedstrijd 2013' van Natuurpunt Deinze *plus* en Foto Video Mac Deinze nog eens na op www.deinzeplus.be.

Let wel! Als natuurliefhebber respecteert u te allen tijde de geldende gedragsregels binnen elk natuurgebied. Verlaat geen paden om foto's te nemen. Het fotograferen van nesten en broedgevallen is trouwens verboden.

POLET - VERHAMME - VANPOUCKE
FISCAAL RAADGEVERS
EENMANSZAKEN | VRIJE BEROEPEN | VENNOOTSCHAPPEN
BOEKHOUDING & FISCALITEIT
Pascal Polet 09/242 95 93
Anthony Verhamme 09/242 95 91
Julie Vanpoucke 09/242 95 94
Staatsbaan 71 B
9870 Zulte
F: 09 242 95 99

Andere biotopen, andere waarnemingen

Lars Reychler

5de jaars leerlingen Natuur- en Groentechnische Wetenschappen op schoolreis

De leerlingen van onze nieuwe richting op het Vrij Landelijk Instituut Oudenaarde (nu nieuwe naam: Bernardus Technicum) bezochten van 28 tot 31 mei verschillende biotopen in België, in het kader van hun schoolreis.

O.a. de Kalmthoutse heide, de Maasvallei, het nationaal park Hoge Kempen en verschillende kalkgraslanden in de Viroinvallei stonden op het programma. De schoolreis bood hen een unieke kans om biotopen te bezoeken die zich ver van de school in Oudenaarde bevinden.

In elk van de bezochte biotopen zagen ze met eigen ogen hoe planten zich aanpassen aan de abiotische factoren: zure en voedselarme omstandigheden op de heide, de aanwezigheid van kalk en hoge temperaturen op de kalkgraslanden, … In elke biotoop werd bovendien ingegaan op het beheer dat in het gebied uitgevoerd wordt. Dit alles ter illustratie van de geziene leerstof tijdens de lessen natuurbeheer, biotoopstudie, ecologie en landschapsanalyse.

Op de heide zagen ze qua planten onder meer struik- en dopheide, ronde zonnedauw (een vleesetende plant), veenpluis en verschillende korstmossen. De kalkgraslanden in de Viroin zijn dé plek om wilde orchideeën te spotten: zo werden onder meer de hommelorchis, de poppenorchis en de welriekende nachtorchis gedetermineerd.

Hommelorchis

Ook heel wat dieren kruisten hun pad waaronder insecten zoals de citroenvlinder en het klein geaderd witje (vlinders), de vuurjuffer en het lantaarntje (juffers), de venwitsnuitlibel en de viervlek (libellen). Ook grote(re) zoogdieren en vogels werden gespot: reeën, een everzwijn met haar jongen, schapen die de heide begrazen, een zwarte specht, een oehoe, … De zoektocht naar de adder was niet succesvol, ondermeer door de slechte weersomstandigheden. Wel werd een hazelworm aangetroffen tijdens een afsluitend fietstochtje door de Viroinvallei.

Voor die hazelworm moet je gelukkig niet echt naar Wallonië trekken, als je het geluk hebt om in de Vlaamse Ardennen te wonen. Met die bedenking zijn we weer thuis en kunnen we terugblikken op een leerrijke week, maar vooral op een leerrijk jaar. De afwisseling van theorie en praktijk in eigen streek heeft onze leerlingen al heel wat inzichten en kennis bijgebracht over natuur en natuurbeheer. Op naar volgend jaar!

Advertentie

Mijn vrienden de woelmuizen…

Norbert Desmet

Deze winter lag er sneeuw en als die wegsmolt zag je in de grasmat tientallen holletjes: woelmuizen! Onder die sneeuw hadden die het best naar hun zin, gangetjes graven, wortels en gras eten en onbereikbaar ver van hun belagers, de katten en uilen… Pas dan krijgen we zicht op de hoeveelheid muizen die een grasland kan herbergen, je staat er versteld van. Er waren twee locaties in mijn buurt: de eerste een aanplant van een hoogstamboomgaard op 2 ha in de buurt van het Ingelbos (200 bomen!) op een weide die na de aanplant wat verruigd was. Ook een aantal wegbermen langs bietenvelden (voedsel!) was verbazend sterk 'dooraderd'. Plots heeft de term 'stapelvoedsel' een andere betekenis, het is de term die men gebruikt bij rovers als vos, uil en buizerd om het hoofdmenu aan te geven. Het was ook effectief te zien: ransuil, bosuil, buizerd, vos maakten dagelijks hun opwachting aan die gedekte tafel. Dit kan verder in de lente en zomer doorlopen want vaak broeden plots ransuilen in de buurt van aanplanten of nieuwe ruigtes.

Bij woelmuizen gaat het bij ons meestal om aardmuizen, die bij ons samen met veldmuis en ondergrondse woelmuis in de akkers, weiden en tuinen het mooie weer maken. Ze zijn compleet aangepast aan het leven onder de grond: een kort staartje, kleine oortjes en ogen en rolrond lichaam. De rosse woelmuis daarentegen is al wat aangepast aan het leven in de bossen en klautert in tegenstelling tot de andere woelmuizen vlot in de bomen om zijn kostje samen te rapen. Als je er eentje te zien krijgt valt direct de langere staart op. Daarnaast heb je nog de echte muizen (bosmuis, huismuis, dwergmuis, bruine en zwarte rat) en de spitsmuizen. Woelmuizen echter vormen een lievelingsgerecht omdat ze erg kunnen woekeren (in 't Frans zo mooi 'pulluler' = krioelen, wemelen), het is dan voor de rovers een gedekte tafel. Vroeger waren er de driejaarlijkse veldmuizenplagen of -cycli, beschreven in alle publicaties over roofvogels en uilen, en verantwoordelijk geacht voor de topjaren bij bv. kerkuil… maar dat is verleden tijd. Ten eerste was in grote delen van Europa de veldmuis daarvoor verantwoordelijk dat het gras in de weiden echt ging 'zweven' en die veldmuis kreeg de laatste 20 jaar zware klappen. Bij ons in de Vlaamse Ardennen komt ze nauwelijks voor maar even verder noordelijk naar de zandstreek toe is ze er nog. Een boeiend braakballenonderzoek kan dat worden: waar ligt de echte verspreidingsgrens in ons afdelingsgebied!

De veldmuis is hier grotendeels vervangen door de aardmuis, die er heel goed op lijkt maar ruiger gras verkiest, en minder in driejaarlijkse cycli leeft. En ten tweede, als je in een statistiek de omzetting van graasland naar maïsland moest uitzetten dan begrijp je direct waarom de woelmuizen achteruitgingen: habitatverlies! We hebben dat geweten want bv. de ransuilpopulatie klapte in mekaar en de soort komt in de buurt van de rode lijst, d.w.z. sterk bedreigd. Ransuilen zijn dan ook fervente woelmuiseters en braakballen pluizen kan vrij eentonig zijn bij deze soort: tot 90% aardmuizen! Daar waar ooit onze streek meerdere roestplaatsen rijk was tot 30/50 vogels is het nu al een wonder een roestplaats van tien te vinden. De plaatsen waar onze woelmuizen nog talrijk voorkomen zijn ook overbelast: alle katten, vossen, uilen en roofvogels spoeden zich daarheen. Moesten er meer extensieve graslanden zijn dan was bv. de problematiek van de vos plots ook heel anders, dan at hij wellicht als vanouds meer muizen in plaats van kippen…

Etende veldmuis *foto: Vilda, Rollin Verlinde*

Maar er is meer. Door hun gewroet verplaatsen woelmuizen veel zaden in bermen en weiden en zorgen zo voor een grotere diversiteit aan planten. Bovendien zit bij ieder holletje een 'puinkegeltje' met verse aarde waar weer allerlei zaden kunnen ontkiemen en waar hommels later hun nesten maken. Een gevarieerde plantengroei geeft meer vlinders, insecten enz. en laat nu wegbermen vaak het laatste toevluchtsoord zijn in een kaal landschap voor al die levensvormen. Dan is het ook van het grootste belang dat we stoppen met 'gazon'beheer van onze wegbermen. Dat bermbeheer is vrijwel nooit aan evaluatie toe geweest op vlak van natuur. We zijn al blij dat het maaisel afgevoerd wordt maar het kan veel beter met bv. gefaseerd beheer.

Sommige gemeenten springen voorzichtig op de kar bv. Kluisbergen, i.s.m. de provincie vanaf 2013. Maar er is veel weerstand uit landbouwkringen, gras in zaad, wat denk je wel… Nu is het op veel plaatsen eenheidsworst van vegetatie en tweemaal per jaar gazonuitzicht over kilometers bermen. Misschien ook een tip in ons reservatenbeheer om niet alles weg te maaien? Dit heeft zeker ook invloed op de woelmuizenpopulaties: ze zullen zo maar twee keer per jaar uw dak boven uw kop wegscheren. De weken daarop is er geen ontsnappen aan alle muizeneters… En in de winter is het armoe troef voor uilen en co.

Of hoe wegbermbeheer meer is dan een bloemrijke berm beogen, voor zover sommige gemeenten in ons afdelingsgebied daar al ooit van gehoord hebben. Werk aan de winkel dus, en leve de woelmuizen!

Rapport steenmarter

Rik Desmet

Ik heb het bewaard, het boekje ‘Floere het Fluwijn’. Ooit schoolliteratuur. Zo’n uitgave inclusief woordenlijst en een hoofdstuk met ‘vragen en toepassingen’, zo moest het toen met een boekbespreking. Nu brengt Google wel raad en bijstand, het boek lezen hoeven de leerlingen al lang niet meer te doen… Het boek van Ernest Claeys verscheen voor het eerst in 1951 en beschrijft het leven van een steenmarter in de streek rond Zichem-Averbode en eindigt als volgt: *“Seven Doring, de boer, houdt het dode fluwijn met de linkerhand tussen duim en wijsvinger voor zijn ogen, en kijkt of de kostbare pels niet beschadigd is. Hij ziet de kleine, witte tandjes tussen de opgetrokken lippen blinken als in een laatste grijns van haat. Hij schat de prijs. Dan klopt hij de hond op de kop.”*

Toen we in die tijd het boek lazen was dat met afgunst, de tot de verbeelding sprekende steenmarter was in onze streek immers al lang verdwenen maar kwam in het Hageland wel nog voor. Er is ondertussen veel veranderd. De steenmarter is overal terug. Ook in onze streek worden regelmatig verkeersslachtoffers gevonden en zijn er meldingen van zijn aanwezigheid. Ook mijn tuin werd al eens vereerd met zijn bezoek, daarna was er alvast één gans minder…

Hoe de herkolonisatie gebeurde is te lezen in een lijvig rapport geschreven door Koen Van Den Berge en medewerkers (Instituut voor Natuur en Bosonderzoek, INBO) en te downloaden op hun website. Vooral vanaf de tweede helft van de jaren ’90 begon de steenmarter zijn comeback. Deze herovering gebeurde over een breed front vanuit Wallonië noordwaarts over heel Vlaanderen en gedeeltelijk ook vanuit het oosten.

De uitbreiding gebeurde dus niet vanuit het oude bolwerk waar al die tijd ‘oude’ steenmarters aanwezig bleven. Er is dan ook sprake van een ‘nieuwe’ steenmarter. Het zou dan gaan om een genotype dat in hogere dichtheden kan voorkomen in vergelijking met de ‘oude’ steenmarters. Dit nieuw type heeft ook een paar ‘nieuwe’ gewoontes zoals het knagen aan autoleidingen.

De steenmarter is nu nagenoeg overal in Vlaanderen aanwezig. Het territorium van één mannetje overlapt het territorium van een aantal vrouwtjes. In een territorium dulden de dieren geen soortgenoten van hetzelfde geslacht. Schade en/of overlast door de steenmarter heeft dan ook niet te maken met het aantal marters maar met de aan- of afwezigheid van de steenmarter.

Steenmarters hebben op de teen- en zoolkussens van de poten geurkliertjes waardoor ze een permanent geurspoor achterlaten. Wordt één dier uit het territorium verwijderd, dan wordt de leemte direct opgevuld waarbij de nieuwkomer bovendien door deze geursporen direct de weg weet naar de goede (schuil)plaatsen in het gebied.

Schade in gebouwen kan voorkomen worden door de ingangen af te sluiten, soms kunnen marters verjaagd worden door geluid (radio…), geurstoffen.

Steenmarters eten zowat alles, plantaardig en dierlijk, dus ook wel eens een ei of kip. Het verschijnsel van ‘surplus killing’ doet zich bij de steenmarter minder voor maar het gebeurt. Net zoals bij de vos kan een degelijk, afsluitbaar nachthok en afsluiting met schrikdraad soelaas bieden. Ook kan er een probleem optreden als steenmarters nestbakken voor uilen opzoeken. Deze kunnen wel beschermd worden tegen predatie.

Ook voor het verschijnsel dat de ‘nieuwe’ steenmarter gaat knagen aan leidingen en kabels in auto’s bestaan er oplossingen.

Van Cotthem tot de Oombergse bossen

Ivan De Roo / NP Sint-Lievens-Houtem

Natuurpunt Sint-Lievens-Houtem heeft het geluk en het voordeel een deel van z'n activiteiten te mogen ontplooien in en rond de bossen van het lokale gehucht Cotthem, nu grondgebied Sint-Lievens-Houtem maar voor de fusie van '76 behorend bij Oombergen. Oombergen zelf is momenteel een deelgemeente van de stad Zottegem. Als introductie tot en als kennismaking met Natuurpunt Sint-Lievens-Houtem belichten we in dit artikel kort de natuurrijkdom en de knelpunten van dit gebied.

Pittoresk, golvend landschap

De Oombergse bossen vormen samen met hoodzakelijk Cotthembos (Cotthem was een oude dorpskern van Oombergen) en een deel van de omringende landerijen de hoofdbrok van het lokale Habitatrichtlijngebied. Het Vlaams Gewest (via o.a. het Agentschap voor Natuur en Bos, ANB) bouwt rond Cotthem een reservaatproject uit.
Bijkomend is de definitieve erkenning van de 'Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters' als ankerplaats sinds januari 2013 een feit. De vallei van de Cotthembeek is een gaaf bewaarde beekvallei gelegen tussen de hellingen met het Cotthembos en aansluitende akkerlanden in het zuiden en de hellingen met de Oombergse bossen en omringende kouters in het noordwesten. De Oombergse bossen steken een stuk boven de vallei van de Cotthembeek uit, met het hoogste punt boven de 75 meter. Hier ontspringt de Klokfonteinbeek, die de vorm en de waterkwaliteit bepaalt van de bovenloop van de Cotthembeek, waarin ze uitmondt. Naast populierenaanplanten vinden we er ook mooie stukjes essen- en elzenbronbos met onder meer reuzenpaardenstaart, goudveil, bosanemoon en echte sleutelbloem en het woongebied van tal van amfibieën.

Langs de zuidelijke invalsweg richting Cotthem, aan de oevers van de Cotthembeek, situeert zich een beschermd bosje met een zeldzame variëteit aan fladderiepen. Onder impuls van Natuurpunt Houtem werd in Cotthembos een eikelmuisproject opgestart. Er mag gezegd worden dat Natuurpunt Houtem kan rekenen op een vlotte samenwerking met het ANB dat dit gebied beheert.

Lawaai van de N42

Aan het kruispunt De Vos, de eeuwenoude kruising van de N46 (Aalst-Oudenaarde) met de N42 (Gent-Wetteren-Geraardsbergen-Lessen) ervaar je als wandelaar of fietser onmiddellijk grote geluidshinder. Op initiatief van de vzw Leefbaar B-O-S uit Oombergen werden in 2011, langs het traject van de N42, geluidsmetingen georganiseerd door het Agentschap Wegen en Verkeer. Er werd vastgesteld dat de normen herhaaldelijk werden overschreden. De betrokken overheden voeren op dit moment (mei-juni 2013) verbeteringswerken uit aan de N42 tussen het kruispunt De Vos te Oombergen én Gijzenzele (Oosterzele) met aansluiting op de E40, waarbij een overlaging met fluisterasfalt zal worden gerealiseerd.

Cotthemse bossen *foto: Filip De Vos*

Hopelijk wordt daarmee de geluidshinder voor mens en dier teruggedrongen. Door een verbeterde inrichting van de N42 (brede geschilderde middenberm, afsluiting van de meeste kruispunten, flitspalen op cruciale plaatsen, de aanleg van ventwegen als alternatief voor de fietsers en t.b.v. occasioneel landbouwverkeer ter ontsluiting van velden en akkers) wordt verwacht dat ook de verkeersveiligheid op de N42 kan toenemen, tot nu toe regelmatig het toneel van zware en dodelijke ongevallen.

Agrogas-installatie: waar eindigt het?

Op het voormalige vliegveld van Oombergen gelegen op een heuvelkam langs de oostzijde van de N42 wordt mogelijks een *mega–agrogasinstallatie* ingeplant met een aan te voeren capaciteit van 60 000 ton per jaar, en dit op luttele meters van het Habitatrichtlijngebied én voor een deel gelegen binnen de grenzen van de zonet erkende ankerplaats. De woonkernen van Oombergen, Balegem (Oosterzele) en Sint-Lievens-Houtem liggen vlakbij. De afwatering van deze installatie zou uitmonden in de Klokfonteinbeek. Pollutie van bodem, ondergrond en grondwater, extra overlast van geluid, uitlaatgassen door intensieve bijkomende

transportstromen, ook langs de lokale wegen van de woonkernen uit de buurt én niet te vergeten geuroverlast zijn in de toekomst niet denkbeeldig. De aanwezigheid van dergelijke inrichtingen verhoogt ook de kans op calamiteiten met mogelijke ernstige schade voor mens, dier en milieu als gevolg. Een treinramp is daarvoor niet nodig. Ironisch genoeg zijn er in de regio geen mestoverschotten. De inplanting van een installatie van een dergelijke omvang zou ook meteen het startsein kunnen betekenen van een verdere industrialisering van de onmiddellijke omgeving, met nog meer milieuverstorende activiteiten. Grootschalige productie van energiegewassen (monoculturen) zal noodzakelijk zijn om de installatie van de nodige input te voorzien. Natuurlijk moet er over alternatieve energie worden nagedacht, doch natuurbehoud en –bescherming en het behoud van voldoende open ruimte mag men daarbij niet uit het oog verliezen. Vooral de ruimtelijk kwetsbare gebieden, voorbestemd als toekomstig natuurgebied (Habitatrichtlijn- en VEN-gebied) en de ankerplaatsen verdienen de nodige erkenning en dienen te worden ontzien.

Voor verdere detailinformatie met betrekking tot de problematieken rond de N42 en de agrogasinstallatie kan u terecht op de website www.leefbaarbos.be. Leefbaar B-O-S is de lokale VZW welke ijvert voor het vrijwaren van de leefbaarheid in het grensgebied Balegem (Oosterzele), Oombergen (Zottegem) en Sint-Lievens-Houtem.

Ruilverkaveling

Gezien vanaf de noordkant van de Oombergse bossen richting Cotthem treft men een groot akkercomplex aan op grondgebied Sint-Lievens-Houtem. Hier kunnen de realisaties van de aan de gang zijnde ruilverkaveling worden aanschouwd. De ruilverkaveling zit na jaren van analyse en voorbereiding momenteel in de uitvoeringsfase. Landbouwwegen werden heraangelegd en met steenslag of met een tweesporenbeton verhard en de waterhuishouding werd waar nodig verbeterd om bodemerosie tegen te gaan. Tevens werd gedacht aan wandelaars, fietsers, ruiters en mountainbikers, die medegebruiker zijn van deze nieuwe wegen. Uiteindelijk worden binnen dit nieuwe infrastructuurkader de landbouwpercelen herschikt. De ruilverkaveling in Sint-Lievens-Houtem sluit geografisch aan bij het Habitatrichtlijngebied ‘Cotthembos – Oombergse bossen’. Het uitwerken van een goed evenwicht tussen natuurbehoud en –beheer, recreatie in het open gebied en duurzame landbouw is daarom van groot belang. Indien men de zachte recreant voldoende wil laten genieten van de prachtige, golvende omgeving van de Klokfontein- en de Cotthembeek, dan wordt best alle verkeer dat niet bedoeld is voor de grondgebonden land- of tuinbouw best geweerd. Laat ons onze open landschappen voor onze kinderen behouden, de open landschappen welke in Vlaanderen intussen al zo schaars geworden zijn!

Hou Natuurpunt Sint-Lievens-Houtem in de gaten, zie onze kalender. Er volgt nog een najaar met interessante activiteiten. Voor meer info, zie onze website www.natuurpunthoutem.be.

Contact: Nphoutem@gmail.com.
Schrijf u in voor onze nieuwsbrief!!

‘Mijn Roofvogels’, eens wat anders als boek…

Norbert en Rik Desmet

Er lopen bij de vogelaars soms wat rare vogels rond. Zeker diegenen die een boontje hebben voor roofvogels houden er soms wat eigenaardige gewoontes op na. Dit wordt nog maar eens geïllustreerd door het o.i. schitterend boek ‘Mijn roofvogels’ van Rob Bijlsma (ISBN 978 90 450 2126 3, 2012, www.uitgeverijatlas.nl)

Het boek bestaat uit allemaal kleine bijdragen die zijn levenslang onderzoek naar roofvogels beschrijven, wat het tot een gemakkelijk leesbaar geheel maakt (vakantieliteratuur?). Het heeft wel een wetenschappelijke basis maar de randinformatie is echt boeiend voor wie nieuwsgierig is naar ‘weetjes’. Zo heeft hij het uitgebreid over zijn klimwerk in hoge bomen waarbij soms dagelijks horsten van roofvogels beklommen worden om er alle jongen te wegen en te meten. Hij volgt urenlang wespendieven om te weten hoe ze wespennesten op het spoor komen (na eerst zelf geprobeerd te hebben alle wespennesten te vinden…), hij weegt libellen om inzicht te krijgen in het voedsel van boomvalken. Veel sociaal leven zal hij op het eerste zicht niet gekend hebben…

Bijlsma is iemand die alles nauwkeurig tot in het maniakale observeert, meet en weegt. In dat opzicht is het item over de postduiven bijzonder illustratief. Daarin beschrijft hij de relatie tussen haviken en postduiven. Postduiven vormen in de zomer, met de jongen in het nest, een belangrijke voedselbron voor de havikmannetjes. Postduiven wegen zo’n 400-500 gram als ze ingekorfd worden – te zwaar voor een havikmannetje - maar tegen dat ze hier terug zijn wegen ze nog maar 300-400 gram meer, de ideale

prooi. Een bevriend duivenmelker was zo vriendelijk om dat allemaal te gaan wegen! Op de lange vluchten van meer dan 1000 km kunnen duiven tot 23 % van hun gewicht verliezen. Dit gewichtsverlies maakt ze echter wel wendbaarder en dus kunnen ze makkelijker een havik van zich afschudden. Om na te gaan hoe haviken te werk gaan klimt Bijlsma hoog in een boom en… wacht. En dan komen weer cijfertjes: hij volgde 10 907 postduiven, verspreid over 1356 groepen. Van de 51 havikaanvallen – uiteraard met volledige beschrijving van de tactiek! - waren er maar 8 succesvol. Daarbij hebben de roofvogels een voorkeur voor kleinere groepen en binnen die groepen nog een voorkeur de duiven met afwijkende kleur. Typerend voor zijn schrijfstijl is dan weer is dat je te weten komt waarom je een dennentak hoog op je uitkijkpost op een lengte van meer dan 50 cm moet afzagen: anders drupt het hars in je haar en in zijn geval zal dat zeker een probleem geweest zijn…

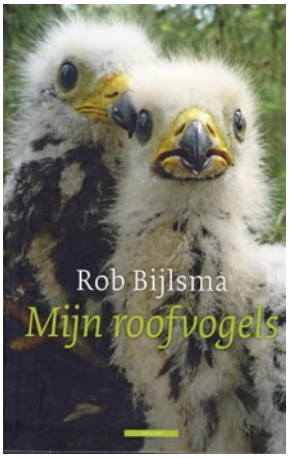

Het is bijzonder onderhoudend geschreven, met de nodige ironie en af en toe een sneer naar (het beheer van) de gevestigde grote natuurorganisaties. Vermeldenswaard daarbij is dat de auteur ook op vele andere vlakken thuis is: hij publiceerde zowel over dwergsternen als over eekhoorns, ook o.a. over invloed van recreatie op broedvogels en hij werkte als auteur mee aan diverse grote projecten, waaronder vogelatlassen. Ook zijn ervaringen in het buitenland (roofvogels op trek, boomvalken en wespendieven in hun overwinteringsgebieden) en de problemen daar worden toegelicht.

Op veel vlakken houdt Bijlsma er een ietwat afwijkende mening op na die je dwingt om de vaak algemeen geldende praktijken in het natuurbehoud toch eens anders te bekijken. Ooit werd hij, na een lijvig rapport over de broedvogels in het gebied, door Staatsbosbeheer persona non grata in de Oostvaardersplassen verklaard. Hij had in de pers de Oostvaardersplassen met zijn kuddes edelherten, paarden… de grootste bio-industrie van Nederland genoemd…

Ook zijn persoonlijke ‘verklarende woordenlijst’ over natuurbescherming ontbreekt niet in het boek. Daarbij laat hij zijn frustratie over het natuurbehoud in Nederland de vrije loop. Wat dacht je van: natuurontwikkeling: “door mensen geëntameerde ontwikkeling, haaks staand op natuurlijke ontwikkeling”. Of boerennatuur: “een bodemlozer put valt niet te bedenken voor natuurbeschermingsgeld. Klassiek geval van innerlijke tegenspraak”.

Maar ook in onze rangen trekt hij wel eens aan de bel en om positief te blijven: hij hamert vooral op reeksen waarnemingen, jaren na mekaar, in dezelfde gebieden, over dezelfde soorten, over dezelfde fenomenen, dan pas krijg je inzicht in de soorten, in beheer… andere lijsten en tellingen vindt hij duidelijk minder belangrijk. Bijlsma is een autoriteit op ornithologisch vlak in Nederland, een wat vreemde auteur maar ons gaf hij uren leesgenot en vooral ook wat denkwerk hoe het verder kan.

De kritische pen van de student

Gust Bilcke

Zondag 28 april 2013, 6u. Met slaperige oogjes en gewapend met wandelschoenen, notitiemap en verrekijker staan 3 moedige studenten biologie temidden van een verlaten parking te Grammene op een kluitje. Terwijl boven hen de hemel magnifiek oranje kleurt en aan de horizon onze ster als een bleke schijf aan haar dagelijkse zegetocht door het luchtruim begint, stromen nog enkele gegadigden toe. Voornamelijk mannen van middelbare leeftijd, die ‘goeiemorgen’ mompelen, het aanwezigheidsblad van Natuurpunt ter hand nemen, en nadien vervallen in een stilte waarvan ik vermoed dat zij eerder een teken van geruststelling dan van ongemak is. Condensatiewolkjes blijven enkele seconden voor het gezicht van de leden van dit markante, haast onwerkelijk stille gezelschap hangen. Niets kan doen vermoeden dat deze stille observators zich enkele tientallen minuten later tot bijna kinderlijk wijzende, verhalen vertellende en vogelgezang nabootsende vogelliefhebbers zullen ontpoppen. Terwijl de twee natuurgidsen het woord nemen reppen enkele

laatkomers zich vanaf hun auto en motorfiets naar het verzamelpunt. We krijgen slechts een korte inleiding, de meeste schijnen te weten waaraan ze zich kunnen verwachten. Ik niet: ondanks het feit dat ik ongeveer de helft van mijn genen deel met de gids, hebben vogelwandelingen mij nooit erg aangetrokken. Het blijft een raar gegeven: volwassen mannen en vrouwen die urenlang op pad gaan in de hoop dat ene vogeltje in het struikgewas te spotten. In vele gevallen dan nog een vogel die ze al meerdere keren zagen, wetenschappelijk tot op het genoom gekend is en in sommige landen zo abundant is als koolmeesjes in een stadstuintje vol vetbollen. En dat terwijl één liter zeewater honderd- tot tweehonderdduizend bacteriële species kan bevatten, waarvan het gros onbekend en potentieel van grote wetenschappelijke waarde… Soit, wat ik eigenlijk wil zeggen: ik ben niet echt een vogelliefhebber, laat staan -kenner.

De Leie te Grammene *foto: Roger Wolfcarius*

Niettemin trok ik vandaag op vogelexcursie met twee andere biologiestudenten. Vooroordelen verdienen immers van tijd tot tijd aangevochten te worden- en vogels kijken is uiteraard nog steeds interessanter dan, pakweg, liggen verbranden ergens in de Dominicaanse Republiek. Onze tocht voerde ons langsheen diverse biotopen: oevervegetatie van de Oude Leie en het kanaal, een treinberm, een stukje dorpskern, open velden en akkers, … Het bleek een serieuze trip: wat voorzien was drie uur te duren duurde uiteindelijk een grote vier uur.

Eerlijk is eerlijk: het vogelkijken viel goed mee. We kregen allen een blad met een schematische weergave van de gemakkelijk te herkennen zang van enkele eenvoudige vogels zoals de kool- en pimpelmees en het winterkoninkje. In het schemerduister bleek het observeren van vogeltjes een schier onmogelijke opdracht en werden we aangespoord vooral goed te luisteren. Voor een ongeoefend oor als het mijne een moeilijke oefening: probeer maar eens aan de hand van eenvoudige geluidschemaatjes een vogel die je nog nooit bewust gehoord hebt te herkennen. De resulterende inwendige kortsluiting werd nog versterkt door het feit dat zowat iedere vogel in de nabijheid besloten bleek te hebben dat het tijd was voor wat vocale ochtendgymnastiek. Dit resulteerde in een kakofonie van onzichtbare vogels, naast een bende enthousiaste vogelkenners op de grond, die besloten alle vogels die ze herkenden luidop bij naam te noemen waardoor ik de draad helemaal kwijt raakte. Ik begon de moed al op te geven, maar er was gelukkig beterschap op komst. De gids had een tablet mee met foto's en –nog handiger- geluidsopnames van naburige vogels. Langzamerhand leerden we tjiftjafs, winterkoninkjes, duiven, mezen, zwartkoppen en zelfs het typisch herhalend patroon van de zanglijster onderscheiden. Naarmate het lichter (en warmer!) werd en het gezang een beetje verminderde, namen we meer de tijd om vogels door de verrekijker te observeren: we zagen een witte kwikstaart, diverse ganzen, een ooievaar en zelfs een eidereend ter hoogte van de toegeslibde oever van de draaikom. We observeerden een eksternest, dat blijkbaar een 'dakje' heeft als bescherming tegen aanvallende agressieve vogels (zoals kauwen, …). Ondanks het vlotte wandeltempo en de hersenverlammende stroom aan nieuwe vogelsoorten en interessante weetjes trachtte ik toch ook een blik te werpen op de talrijk aanwezige (en bloeiende!) *Archaeaplastida*, de supergroep waar mijn hart naartoe gezogen wordt als een krijsende kleuter naar een snoeprek in de supermarkt. Aangezien ik voor mijn herbarium al enkele weken met mijn handen in de aarde en mijn neus in plantengidsen vertoef slaagde ik erin een kort lijstje van geziene bloemplanten op te stellen. Geen sinecure, plantjes herkennen. Gelukkig bleken enkele wandelaars ook natuurgidsen te zijn en vriendelijk genoeg om ons interessante plantjes aan te wijzen en te corrigeren waar nodig.

Drie uur na het begin van onze tocht: de zon staat ondertussen al hoog aan de hemel, de aandacht van de groep verslapt enigszins en de gids lijkt in al zijn enthousiasme niet door te hebben dat het einduur van de wandeling al voorbij is. In het laatste stuk langs de oude Leie zien we nog onder andere een nestelende fuut, een haas en een heel dichte koekoek. We steken via het voetgangerspad van de treinbrug de Leiearm die we nu al de hele tijd observeren voor de eerste en meteen ook de laatste maal over, want het troosteloos aandoende beton van Grammene komt in zicht. Tijd voor warme

chocomelk! En een tweede ontbijt… Ik vond het al bij al een zeer aangename wandeling, heb eerlijk waar echt veel bijgeleerd alhoewel ik nog steeds niet getransformeerd ben tot een echte vogelfreak, maar goed.

Nog één anekdote die me heel hard bijgebleven is: een week voor onze wandeling deden de gidsen al een prospectiewandeling, zodat ze konden inschatten wat te verwachten. Langs de oever zien ze de nestelende fuut die wij ook opmerkten. Wanneer ze langs de oever naderbij komen wordt het te heet onder de poten van de fuut. Ze observeren hoe de fuut vlug enkele bladeren en plantenafval bijeen raapt met haar bek en die over het nest legt om het te camoufleren. Daarna zwemt ze zo onopvallend mogelijk weg. Niet echt een sensationeel verhaal, ware het niet dat de fuut preferentieel rottende bladeren gebruikt. Dankzij het fermentatieproces in de hoop rottend plantenmateriaal blijven de eieren op die manier toch nog een beetje warm en wordt de kans op overleven van het broedsel maximaal gehouden. Fantastisch, toch?

De Mediawatcher

Agrarisch natuurbeheer

Er is de laatste jaren nogal wat discussie ontstaan over de ecologische effectiviteit van agrarisch natuurbeheer. Alterra, het Nederlandse kennisinstituut voor de groene leefomgeving, onderzocht een aantal sleutelfactoren en komt tot het besluit dat als agrarisch natuurbeheer in zijn geheel zou worden afgeschaft, dan de negatieve effecten op de biodiversiteit beperkt zijn. Halfnatuurlijke landschapselementen aanleggen of in stand houden leidt tot meer aantrekkelijke landschappen maar zelden tot een verbetering van de leefomgeving van de meest kwetsbare natuursoorten op het platteland. Waar een vergelijking mogelijk is, blijkt reservaatbeheer positievere effecten te hebben op doelsoorten en kosteneffectiever te zijn dan agrarisch natuurbeheer. De boodschap is dus ook voor ons duidelijk: zo veel mogelijk kopen…
Ook in het Natuurrapport 2012 van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) zit een evaluatie vervat van het natuurbeleid in landbouwgebied. Volgens Vlaams volksvertegenwoordiger Dirk Peeters (Groen) bevestigt het rapport wat we al lang weten: met het vogelbestand op het platteland loopt het grondig mis. “De achteruitgang van weide- en akkervogels is blijkbaar niet meer te stuiten, ondanks de maatregelen in kerngebieden en in zoekzones op het platteland”, leidt hij uit de resultaten af.
(Natuurpunt beleidflits, Vilt Nieuwsbrief, 10-05-2013)

Neonicotenoïden in de ban

Eind 2013 komt een tijdelijk verbod op drie soorten pesticiden die gevaarlijk zijn voor de gezondheid van bijen. De neonicotinoïden zullen niet gebruikt mogen worden in granen en andere, voor bijen aantrekkelijke gewassen. Van zodra er voldoende nieuwe wetenschappelijke en technische gegevens zijn, zal de Commissie het moratorium opnieuw bekijken. Dit gebeurt ten laatste twee jaar na de inwerkingtreding.
(Vilt Nieuwsbrief, 29-04-2013)

Sir Marc!

Sir Marcus de Belletrie *foto: Herman Hannon*

Op woensdag 8 mei werd jeugdschrijver Marc De Bel tot ‘Ridder voor kinderen, dieren en natuur’ geslagen door Jane Goodall, activiste voor de chimpansees in Tanzania. Hij is de eerste die deze titel krijgt.
(Nieuwsblad, 06-05-2013)

Fosfaat zorgt nog meer voor ‘vermesting’ dan nitraat

Naar aanleiding van de bekendmaking van het nieuwe milieu-indicatorrapport (MIRA) van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) blijkt dat het mestprobleem niet opgelost is: de gemiddelde nitraatconcentratie vertoont wel een langzame daling sinds 1999 maar in de winterperiode 2011-2012 overschreed nog 28 % van de meetpunten in landbouwgebied de nitraatnorm. Fosfaat in het oppervlaktewater is een nog hardnekkiger probleem: 60 procent van de meetplaatsen voldoet niet aan de fosfaatnorm.
(Vilt Nieuwsbrief, 12-03-2013)

Eindelijk erkend

Vlaams minister van Natuur Joke Schauvliege maakt

1,1 miljoen euro vrij voor een inhaalbeweging in de erkenning van natuurgebieden. Daarmee kan de oppervlakte erkend natuurreservaat in 2013 en 2014 aangroeien met 2700 tot ruim 17 800 hectare.

"Hiermee kom ik de engagementen van de Vlaamse regering in het regeerakkoord en het plan Vlaanderen in Actie (ViA) na. Daarin werd de ambitie uitgesproken om de gebieden onder natuurbeheer uit te breiden met 3000 hectare per jaar. Bovendien vormt het een belangrijke maatregel in de strijd voor het behoud van de biodiversiteit in Vlaanderen, gezien de grootste beheerinspanningen in de reservaten gaan naar de instandhouding van kwetsbare habitats", stelt minister Schauvliege.
(Vilt Nieuwsbrief, 28-05-2013)

Gruwelijk

Een man uit Nazareth kijkt aan tegen zeven maanden cel en 6600 euro boete omdat hij vogels ving met een veerklem, een illegaal tuig dat de kop of poten van vogels afkapt. Rechter Jan Van den Berghe noemde het "een van de gruwelijkste dossiers die hij ooit had". Bij een huiszoeking bij de man werden nog veertien andere klemmen, enkele beschermde vogels en kooien gevonden. Negen andere vogelvangers uit de regio stonden ook terecht in Gent. Daarbij twee mannen uit Eeklo die betrapt werden met zakken vol dode vogels, goed voor maar liefst 321 dode spreeuwen. Een man uit Wachtebeke had veertig ingevroren spreeuwen en Turkse tortelduiven in zijn ijskast liggen.
(Nieuwsblad, 27-03-2013)

Grootgrondbezitter

Natuurpunt bezit 500 natuurgebieden, goed voor 20 000 hectare, en is daarmee de grootste private grondbezitter van Vlaanderen. Dat schrijft De Tijd. Het heeft meer dan 400 personeelsleden in dienst en realiseert een omzet van 30 miljoen euro. 88 000 gezinnen zijn lid van Natuurpunt. Jaarlijks geven zo'n 6000 vrijwilligers meer dan 2 miljoen natuurwaarnemingen door op www.waarnemingen.be.
(bron De Tijd, Vilt Nieuwsbrief 13/05/2013)

Visserslatijn

Om vismigratie mogelijk te maken werden er door Waterwegen en Zeewezen NV (W&Z) visnevengeulen aangelegd bij de bouw van nieuwe stuwen ter hoogte van Asper en Oudenaarde. Om na te gaan hoe efficiënt deze nevengeulen waren voerde het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) met fuiken een onderzoek uit tussen juli 2011 en juli 2012.
Het fuikonderzoek werd aangevuld met akoestische telemetrie, waarbij een aantal vissen via een kleine ingreep werd voorzien van een zendertje in de buikholte.
Doorheen de visnevengeulen van Asper en Oudenaarde zwommen in één jaar tijd resp. 7077 en 1502 vissen stroomopwaarts. In Asper waren blankvoorn (75 %) en baars (12 %) goed voor 87 % van de totale vangst. Ook in Oudenaarde domineerde blankvoorn (60 %), gevolgd door pos (8 %), riviergrondel (8 %) en baars (8 %). Ook giebel, paling, kolblei en brasem zwommen in behoorlijke aantallen doorheen beide nevengeulen. In totaal werden in Asper 22 vissoorten gevangen; Oudenaarde was goed voor 20 soorten. Het totaal aantal van beide geulen komt op 23 soorten. Opmerkelijk waren de vangsten van rivierprik, zeeprik en bittervoorn. Deze soorten zijn opgenomen in Bijlage II van de Habitatrichtlijn en genieten in Vlaanderen een volledige bescherming door de wet op de riviervisserij. Vooral de vangst van een zeeprik op 1 juni 2012 te Asper is erg bijzonder. De soort wordt in Vlaanderen sinds 1940 immers als uitgestorven beschouwd. Recente waarnemingen zijn zeer zeldzaam en blijven beperkt tot de Zeeschelde. Ook de vangst van verschillende kopvoorns is het vermelden waard.
(NP bericht, 19-03-2013)

Jagerslatijn: Maaseikse everzwijnenjacht levert niets op

Asterix en Obelix achterna trokken in de buurt van Maaseik 110 jagers door de bossen van Op- en Neeroeteren om jacht te maken op everzwijnen en de populatie te verkleinen. Geen onverdeeld succes: ondanks de indrukwekkende numerieke présence werd er niet één ever geschoten. Slimme jongens die everzwijnen… (Vilt Nieuwsbrief, 15-04-2013)
Overigens versoepelt de Vlaamse regering de jacht op everzwijnen. (Vilt Nieuwsbrief, 21-04-2013)

Boembekemolen herrijst

Na de eerste steenlegging op 21-04-2013 herrijst de Boembekemolen uit het puin dat werd achtergelaten door de instorting van jaren terug. In de voorgevel kunnen we terug de symmetrie ervaren die we inmiddels al lange tijd moesten missen. Een van de topgevels heeft intussen zijn volle hoogte bereikt... en tegen eind juni mogen we erop rekenen dat het dak grotendeels gedicht zal zijn en de gerestaureerde dieselmotor terug op zijn oude vertrouwde plaats zal staan. (Zwalmflits,1-06-20113)

ROBIN

De actiegroep Rood Beest In Nood, kortweg ROBIN, lanceerde op donderdag 25 april 2013 de campagne “Fier dat ik een vos ben”. Met deze campagne wil ROBIN de vraag stellen wat het nut is van wetenschappelijk onderzoek over bijvoorbeeld de vos als blijkt dat de resultaten ervan niet gebruikt worden of zelfs moedwillig genegeerd worden bij het uitstippelen van het Vlaamse beleid. ROBIN vertegenwoordigt gedreven studenten en jonge mensen van diverse onderwijsinstellingen over heel Vlaanderen die zich zorgen maken over hun toekomst als wetenschapper. De campagne van ROBIN, toont verschillende bekende Vlamingen die benadrukken trots te zijn op hun ‘vossenafkomst’. Ingrid De Vos, Hendrik Vos, Sabine De Vos, Jeanne Devos en talrijke andere naamgenoten zijn op de posters te zien met de boodschap “Fier dat ik een vos ben”. Ook bekende roodharige ‘vossen’ zoals Erika Van Tielen en Liliane Saint-Pierre steunen de campagne.

Waarschuwingssysteem Invasieve Exoten

Johan Cosijn

Door toedoen van de mens komen steeds meer exotische soorten in onze omgeving terecht. De meeste van deze soorten vormen geen problemen of kunnen hier niet overleven. Maar naar schatting 1 op 1000 exotische soorten wordt na vestiging ‘invasief’. Deze invasieve exoten verdrukken inheemse dieren en planten, veroorzaken gezondheidsproblemen en verstoppen onze waterlopen. Hoe langer ze ongestoord uitbreiden, hoe moeilijker en duurder om ze te bestrijden. Enkel wanneer een exoot overlast veroorzaakt, wordt ingrijpen overwogen. Dan is het zaak om er snel bij te zijn voordat de verspreiding en schade te groot worden. Daarom werd samen met de andere gewestelijke overheden en Natuurpunt/ Natagora een waarschuwingssysteem invasieve exoten gelanceerd. Voor 2013 wordt de nadruk gelegd op het doorgeven van waarnemingen van soorten waarvoor reeds bestrijding voorzien is door overheden of waarvoor er nood is aan meer kennis. Daarom vragen we graag om mee de ogen open te houden voor volgende lijst van soorten en waarnemingen hiervan zeker door te geven op www.waarnemingen.be.

Parelvederkruid *foto: Gilbert De Ghesquière*

- Planten: waterteunisbloem, kleine waterteunisbloem, grote waternavel, watercrassula, parelvederkruid, ongelijkbladig vederkruid, alsemambrosia.
- Grotere dieren: stierkikker, rosse stekelstaart, Amerikaanse nerts, grijze eekhoorn, Thaise eekhoorn, Pallas eekhoorn, Chinese muntjak, sikahert, wasbeerhond, wasbeer.
- Kleinere dieren: Japanse hoornaar, Monchamus, Oost-Aziatische boktor, tijgermug.

Voor elk van deze soorten kan je herkenningsfiches terugvinden op www.waarnemingen.be/exoten.
Vrijwilligers kunnen tegelijk op veel plaatsen uitkijken naar deze probleemsoorten. Daarom lieten de gewesten door Natuurpunt en Natagora een systeem uitwerken om meldingen van invasieve exoten snel tot bij terreinbeheerders en bevoegde overheden te krijgen. Doel is om op basis van de lessen uit dit project het hele proces van observatie en melding tot ingrijpen en opvolgen te stroomlijnen. We roepen alle waarnemers op om waarnemingen van invasieve exoten actief te melden. Tenzij u zelf een embargo instelt, worden deze waarnemingen dan ook automatisch naar de ingeschreven beheerders gestuurd. Na een jaar zal het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) een wetenschappelijke evaluatie maken van de mogelijkheden en

beperkingen van dit pilootproject. Deze kennis zal dan het hele proces van waarnemen, melden, beheren en opvolgen van invasieve exoten beter stroomlijnen.
Je kan meldingen van exoten gratis invoeren: http://waarnemingen.be/obs/create.
De meldingen raadplegen kan je hier: http://waarnemingen.be/waarnemingen_exoten_be_v2.php.
Je inschrijven op het meldsysteem doe je op: http://waarnemingen.be/invasive_alert_invoeren.php.

Er worden drie types invasieve exoten onderscheiden:

- Alarmlijst: soorten die nog niet of slechts op een paar plaatsen gevestigd zijn.
- Opkomende soorten: soorten die bij ons of in het buitenland in volle uitbreiding zijn
- Gevestigde soorten: soorten die al een ruime verspreiding kennen in ons land, maar nog steeds uitbreiden.

Deze lijsten bevatten niet alle probleemsoorten. Momenteel wordt slechts voor sommige soorten een beheer gevoerd.
Voor meer informatie over het huidige beleid en beheer van invasieve exoten kan u terecht bij:

- Vlaanderen: http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Soortenbeleid/Overlast_schade/door_uith_soorten.aspx.

We delen in de rouw van

De heer Maurice Criel en familie bij het overlijden van zijn echtgenote Odette Raveel, geboren te Zwijnaarde op 8 september 1938 en plots overleden te Eke op 25 maart 2013. Odette was de moeder van Dirk Criel, van wie u in deze Meander een artikel vindt over dassenburchten op blz. 7.

Mevrouw Anne Marie Hutse en familie bij het overlijden van haar echtgenoot Hugo Notebaert, geboren te Deinze op 9 mei 1955 en overleden te Gent op 29 april 2013. Hogo was voorheen actief lid van Natuurpunt op diverse vlakken.

De heer Michel Saveyn en familie bij het overlijden van zijn echtgenote Ivonne Van Assche, geboren te Kruishoutem op 19 mei 1931 en er thuis overleden op 5 mei 2013. Ivonne was de moeder van Eddy Saveyn, actief in Natuurpunt onder meer als verantwoordelijke voor de Paddenstoelenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*.

De restfinanciering voor de aankoop van de Heurnemeersen kan met uw hulp weldra rond zijn. Lees meer op blz. 14-15. Giften vanaf 40 euro zijn fiscaal aftrekbaar. Dank voor uw gift.

Bij invulling met de hand, één HOOFDLETTER of cijfer in zwart (of blauw) per vakje

Gewenste uitvoeringsdatum in de toekomst

Bedrag EUR , CENT

Rekening opdrachtgever (IBAN)

Naam en adres opdrachtgever

Rekening begunstigde (IBAN) BE56 2930 2120 7588

BIC begunstigde GEBABEBB

Naam en adres begunstigde NATUURPUNT COXIESTRAAT 11 2800 MECHELEN

Mededeling PROJECT 6246 - HEURNEMEERSEN

3-2013

11de jaargang nr. 3 juli-augustus-september 2013
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

België-Belgique
PB
GENT X
3/0450

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

Meander

Graag noteren in je Agenda!

Vlinders gezocht: 3 en 4 augustus 2013

Op 3 en 4 augustus kan je deelnemen aan de Grote Vlindertelling van Natuurpunt. Tellen is niet moeilijk en iedereen kan meedoen. Spendeer minimaal een half uurtje in je tuin en tellen maar! Je noteert van elke soort het grootste aantal dat je op één moment tegelijkertijd in je tuin waarneemt. Surf naar www.vlindermee.be om je resultaat in te voeren en misschien win jij wel een van de vlinderprijzen! De brochure met de meest voorkomende vlinders vind je in de bezoekerscentra van Natuurpunt en op www.vlindermee.be.

Vleermuizen gezocht: 23 en 24 augustus 2013

Tijdens de Nacht van de Vleermuis gaat iedereen op zoek naar 's wereld enige vliegende zoogdier. En dat op meer dan 45 locaties in heel Vlaanderen. Tijdens deze duistere nacht neemt een vleermuizen-kenner je mee op een niet alledaagse wandeling. Je hoort vreemde geluiden van obscure nachtdieren en ontdekt waarom insecten niet veilig zijn als een vleermuis in de buurt is. In Vlaanderen vind je nog 17 van de 22 in België voorkomende soorten. Spijtig genoeg gaan ze er allemaal op achteruit of zijn ze zelfs bijna uitgestorven. Trek naar de Nacht van de Vleermuis en ontdek hoe jij de vleermuizen kan helpen. Doe mee met de Vleermuizenwedstrijd en win een van de leuke prijzen! Meer info op www.nachtvandevleermuis.be.

Feestvierders gezocht: Belval feest op 24 augustus 2013

Net als vorige jaren nodigen wij jullie weer uit op het Belvalfeest dat dit jaar doorgaat op zaterdag 24 augustus. Uiteraard weer met de gekende ingrediënten: lekker eten en veel gezelligheid in een uniek kader. We voorzien zeker weer een wandeling, of er ook gewerkt zal worden is nog niet zeker. Verdere info volgt nog.
Wie er bij wilt zijn kan nu al zijn naam opgeven (desmet.rik@scarlet.be, 0497/87.56.14; 09/386.46.63). Voor logiesmogelijkheden (en een pak foto's) kan je terecht op de site www.etangs-belval-argonne.be.

Europese Nacht van de Vleermuis in Deinze

Op vrijdag 30 augustus gaan we in Deinze terug op zoek naar de vleermuizen. Dit jaar kozen we het kasteel van Ooidonk als vertrekpunt. Het is niet alleen een fantastisch decor voor dit evenement, het is met zijn statige torens, ijskelder en vijver ook een geliefd oord voor de vleermuis. In de zomer kan je er tot vier verschillende soorten vleermuizen terugvinden! Om 20u30, bij de eerste schemering, starten alle wandelingen. Tijdens de wandeling ontvang je heel wat informatie over de vleermuis en gaan we ook actief op zoek naar vleermuizen met behulp van een batdetector. Met wat geluk kunnen we de vleermuizen zien en horen. De wandeling duurt ongeveer een uur maar de afstand blijft beperkt.

Eén wandeling is op maat voor jonge kinderen (en hun ouders). Tijdens deze kortere wandeling leer je op speelse wijze heel wat over de vleermuis. Alle wandelingen worden begeleid door een natuurgids met batdetector. I.s.m. JNM Leievallei en milieuraad Deinze.

Rosse vleermuis
Foto: René Janssen